

Kerk

M A G A Z I N E

Onafhankelijk facilitair vakblad voor kerken

Grote Kerk Almelo Praktisch en stijlvol verbouwd

Nieuw geluid in De Ark van Ede & de Sionkerk in Goes • Goede akoestiek hoor je niet: het Acoustic Experience Lab • Grote Kerk Overschie vernieuwt geluid, beeldschermen en camera's • Bouwhistorisch onderzoek: iedere kerk heeft een verhaal • Protestantse Vrededorstkerk wordt Koptisch Orthodoxe kerk • Nederhorst den Berg: kerk op de berg • Nieuwe stoelen voor Woudenberg • Teruggave energiebelasting voor kerken • De preek live in elke gewenste taal • Nieuwe Mariakapel in Maasbommel • Negen ton voor Klooster Sion • Nieuw- en verbouwnieuws van Alblasterdam tot Zoetermeer.

Stream uw kerkdienst of viering

Eenvoudig de kerkdienst of viering meebeleven

Benieuwd naar de mogelijkheden?

Neem contact met ons op!

Mail naar info@kerkomroep.nl of bel 0182-750520.

Kerkomroep.nl

Inhoud

pagina 3

4

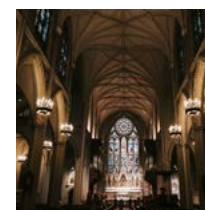
Grote Kerk Almelo

Een akoestische wand van hergebruikt kerkbanken hout, een stiltecentrum voor de stad, een nieuwe professionele keuken. En nog veel meer. Praktisch en stijlvol: de verbouwde, heringerichte Grote Kerk van Almelo.

Goede akoestiek hoor je niet

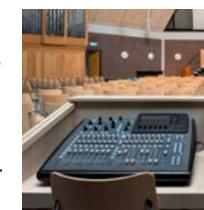
Eén druk op de knop om de akoestiek van een kerk aan te passen. Dick Vos bezoekt het Acoustic Experience Lab van Jan Bril en weet niet wat hij hoort.

11

Nieuw geluid in De Ark

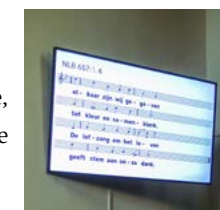
De geluidsinstallatie van De Ark in Ede was al acht jaar oud. De sound van het combo kwam niet lekker meer uit de speakers. Hoog tijd voor nieuw geluid.

15

Beamer of beeldscherm

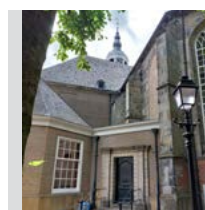
De Grote Kerk van Overschie kreeg een nieuwe geluidsinstallatie, nieuwe camera's en twee grote beeldschermen. Wesotronic adviseerde bij de keuze tussen beamer of beeldscherm.

23

Bouwhistorie

De vijf wandelende preekstoelen van de Utrechtse Janskerk laten zien: ook de bouwgeschiedenis van kerken toont continu verandering, vervanging en vernieuwing.

28

Vrededorstkerk Beverwijk

De Protestantse Vrededorstkerk in Beverwijk is verkocht. De nieuwe naam: Koptisch Orthodoxe Kerk van Sint Paulus en Sint Petrus.

32

Kerk op de berg

In Nederhorst den Berg ligt de protestantse Willibrordkerk op het hoogste punt van het dorp, een berg. Dat is voor de gelovigen een forse klim.

43

Jaargang 16 – nr. 3 September 2025

Kerkmagazine verschijnt viermaal per jaar en wordt verspreid onder kerkrentmeesters, koster, beheerders etc. in alle kerken in Nederland.

Eindredactie Kees Posthumus

Medewerkers in dit nummer

Annelies Buit, Martin van der Hoek, Bastiaan van Soest, Korstiaan van Vliet, Dick Vos.

Uitgever Marco van de Wetering

Foto voorzijde

Grote Kerk Almelo, gezien vanuit het koor Foto: Martin van der Hoek

Advertentie exploitatie

ER-Communicatie
Ed Rothuis
T +31 (0)6 270 288 77
E info@er-communicatie.nl
I www.er-communicatie.com

Vormgeving

Origin Marketing
Klaas van de Ketterij
E info@originmarketing.nl
I www.originmarketing.nl

Uitgever

Helderblauw BV
Postbus 209
3770 AE Barneveld
T 0342 712 512
E kerkmagazine@helderblauw.nl
I www.kerkmagazine.nl
KvK 08178996
BTW nr: 8197.23.393.B01

Adreswijziging

Wilt u een adreswijziging van uw kerk doorgeven? Ga dan naar www.helderblauw.nl/adreswijziging-kerken

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2025 – Helderblauw, Barneveld

Kerk
MAGAZINE

Grote Kerk Almelo: stijlvol en praktisch verbouwd

Een wand van hergebruikt kerkenhout onttrekt de nieuwe, professionele keuken in de zijbeuk aan het zicht én dempt de galm. In het nieuwe koorhek zijn twee beeldschermen opgenomen. Praktisch en stijlvol: de Grote Kerk in Almelo is opnieuw ingericht.

Tekst: Kees Posthumus | Beeld: Martin van der Hoek

Op Pinksterzondag 2025, voorafgaand aan de officiële opening, vond in de Grote Kerk van Almelo de eerste kerkdienst na de herinrichting plaats. De kerk was tot de laatste plaats gevuld. Eerst de gemeente die viert, daarna pas de burgemeester, het lintje en de receptie. Aan de verbouwing, die anderhalf jaar duurde, ging een intensief proces vooraf, vertelt Aart Ek, voorzitter van de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Almelo.

Loslaten

Ek: “Er waren in Almelo vijf wijkgemeenten, die door een dalend ledental en afnemende inkomsten genoodzaakt waren om een nieuwe koers in te zetten. Vijf jaar geleden begon het traject ‘Loslaten en opnieuw beginnen’. Daarmee wilden wij zoveel mogelijk mensen, van onderop, betrekken bij de nieuwe vorm van kerk-zijn. Eén wijkgemeente, De Ontmoeting, scheidde zich af en werd een

protestantse gemeente van bijzondere aard. De andere vier wijkgemeenten gingen samen. De Algemene Kerkenraad is vervangen door een nieuwe kerkenraad voor heel de Protestantse Gemeente Almelo.” De locatie NOACH, in een multifunctioneel gebouw, werd verkocht aan de burgerlijke gemeente. De Pniël, kerk plus bijgebouwen en een behoorlijk stuk grond, ging over naar een projectontwikkelaar. De kerk wordt gesloopt en maakt plaats voor twintig woningen. Ek: “Met de opbrengst ervan konden wij dit gebouw aanpakken. Het is behoorlijk prijzig om een monumentaal gebouw als dit op te knappen en te vernieuwen: circa 1,7 miljoen euro.”

“

Loslaten en opnieuw beginnen.

Opnieuw beginnen

Ron Verduijn van STIEL Architecten uit Elburg begeleidde het omvangrijke en ambitieuze project. Het doel was om de Grote Kerk multifunctioneel te maken en facilitair onafhankelijk van het naastgelegen zalencentrum

“

Vijftig ton puin, zeventig kuub zand

Verwarming

De vloerverwarming, met warmtepompen in de toren, houdt de basistemperatuur op 14, 15 graden. Bijverwarmen gebeurt met verwarmingsspiralen, Nivolairs, een verwarmingssysteem dat werd ontwikkeld voor hoge ruimtes. Nivolairs bestaan uit een verwarmingselement met daarboven een ventilator die zorgt dat de warmte terecht komt waar deze gewenst is: beneden. Het water in de spiralen wordt verwarmd door nieuwe HR-ketels op gas. Of dat goed werkt, is nog afwachten: het was nog niet echt koud. De voortekenen zijn goed. De bestaande luchtbehandelingsinstallatie werd opgeheven. Uit CO2-metingen bleek dat de ventilatie in de kerk voldoende is.

Kerkbanklatjes

In de zijbeuken kwamen de balustraden terug, die tijdens een verbouwing in de jaren vijftig van de vorige eeuw verdwenen. Tijdens de eerste dienst waren ook deze galerijen ook gevuld met kerkgangers.

Aan de ene kant kwamen in de afscheiding de originele pilasters terug, die de orgelgalerij hadden gesierd. Voor de andere kant werden nieuwe pilasters gemaakt, niet te onderscheiden van de oude.

In de uitgiftebalie is marmer verwerkt uit de Pniëlkerk. Onder de balie zijn koelruimtes, naast lades voor bestek en serviesgoed. In de wand achter de balie is kastruimte afgeschermd met bijzonder houten panelen.

Ek: “Van de aflopende zittingen in de verwijderde banken zijn latten gezaagd, die in reliëf werden geplaatst. Dat divergeert het geluid waardoor de galm afneemt. Akoestisch adviseur Jan Bril wees op de noodzaak voor deze ingreep, architect Ron Verduijn kwam met het idee om functies te combineren.”

Zo dienen deze zittingen drie doelen: ►

Aart Ek, voorzitter van de kerkenraad

Hoe verzeker je de viering van het samenkomen?

Elke kerk heeft een unieke betekenis. Stille en reflectie gaan er hand in hand met vreugde en vieren. Zo'n plek waar de ziel thuiskomt is onvervangbaar. Maar niet onverzekerbaar, want met de specialistische kennis van Donatus wordt de herbouwwaarde van uw kerk nauwkeurig getaxeerd en verzekerd. Daarbij kunt u rekenen op deskundig preventieadvies. In geval van schade treden we daadkrachtig op en nemen we u veel werk uit handen. Zo blijft uw kerk verzekerd van een toekomst waar ook volgende generaties van kunnen genieten.

Nieuwsgierig? Ontdek meer op www.donatus.nl

donatus

verzekert kerken en monumenten

afsluiting van een kast, akoestische maatregelen en versiering. Een ideale samenwerking tussen architect en akoestisch adviseur.

Een timmerman zaagde en schaafde de tientallen latjes, alle lak ging er af. Vrijwilligers schilderden de latjes, een voor een. Ek: "Onze kerk heeft een grote groep diehard-vrijwilligers, bijna allemaal zeventig plus. Zij hebben enorm veel werk verricht en bespaarden daarmee veel geld. Zij maakten van kerkbanken hout ook het meubel voor de technische unit achter in de kerk." Met eerbied noemt Ek deze vrijwilligers bij hun geuzennaam: krasse knarren.

Gravenbank

De Rijksdienst eiste dat er minimaal één kerkbank terugkwam in de kerk. Die staat nu, geschuurd en geschilderd in rijkszachtbruin, tegen de wand. Daartegenover staat de gravenbank, ooit uitsluitend bestemd voor de adellijke familie Van Rechten Limpurg, die van oudsher nauw met de kerk verbonden is. In vroeger tijden betraden zij de kerk door de zogenaamde gravendeur, nu gesloten. In een kelder onder de kerk, nu ontoegankelijk, liggen achtentwintig leden van de adellijke familie begraven. De familie bezit land, landgoederen en gebouwen in de wijde omgeving van Almelo. In 1601 gaat Johannes Holtman, de toenmalige pastoor, over naar de Reformatie. Datzelfde jaar nog doet graaf Johan van Rechten belijdenis in de Grote Kerk. De graven bezaten eeuwenlang het recht om predikanten te benoemen.

Vanaf de achterkant van de kerk zijn door de bomen de contouren van Huize Almelo te zien. Hier woont de oude gravin. Zij was, met Pinksteren, bij de officiële heropening van de kerk en zat

tussen de gemeenteleden in de overvolle gravenbank.

Keuken

De protestantse wijkgemeenten in Almelo kookten al regelmatig 'Voor een ander'. Dat krijgt nu een extra impuls door de professionele keuken, mede ingericht dankzij € 20.000,- subsidie van de provinciale overheid.

Ek: "Zes inductieplaten, grote koelkasten, grote koffiemachines, een professionele afwasmachine in een afzonderlijke spoelkeuken, ovens, opslag voor voorraden en schoonmaakmiddelen." Gegeten wordt er in de noordbeuk. De stoelen gaan opzij, er komen klaptafels waar tientallen mensen een plek kunnen vinden.

Een deur in spoelkeuken, naar een vergaderzaal erachter, werd overbodig en dichtgemaakt. Uitvoerder Rinus Wijn, van aannemer Dijkhof uit Klarenbeek, stelde voor in dit kozijn aan de kant van de vergaderzaal een spiegel te plaatsen. Dat werkt verrassend. Het is een van de vele doordachte details die de herinrichting van de Grote Kerk zoveel kwaliteit geeft.

Op het koor

Imposante, nieuwe koorhekken geven toegang tot het koor, het oudste gedeelte van de kerk. In 1236 verleende de toenmalige bisschop toestemming om op deze plaats een kapel te bouwen. Het verzaagde stenen tafelblad van de oude altaartafel is nu een deel van de vloer. Aan de oostzijde van de kapel staat het grafmonument van de familie Rechten.

Ek: "Het koor biedt ruimte aan kleinschalige vieringen, zoals vespers. Het stalen koorhek is

splinternieuw en werd ambachtelijk gemaakt in de werkplaats van Joost Bosman van Bosman Smederij uit Winterswijk." Links en rechts zijn grote beeldschermen gemonteerd. De installaties voor beeld en geluid werden verzorgd door Schaapsound. "De Rijksdienst bepaalde dat de oude preekstoel terugkwam. Bij het weghalen van het klankbord ontdekten we aan de binnenkant van een oude bank een inscriptie van de timmerlui uit Wierden, uit 1957. Niet echt oud. Het meubel is opgeknapt en nu verrijdbaar." Voorafgaand aan de verbouwing voerde De Fabryck, bureau voor bouwhistorisch onderzoek uit Utrecht, een onderzoek uit. Ek leidde de onderzoekers rond.

Liturgisch centrum

Voor het koor staat op een verhoging het liturgisch meubilair, ontworpen door Ron Verduijn. Een deel van de verhoging staat vast, andere delen zijn verplaatsbaar om een breder podium te creëren. De noodzakelijk zwarte verbindingstukken zijn geen aanwinst voor het kerkinterieur.

Ek: "De tafel, van alle kanten open, heeft de vormen van de kerkramen én van de kerken die verlaten werden. De doopschaal, zwaar brons, komt uit de Pniël, waar hij stond op een massieve, loodzware marmeren-betonnen voet. Nu staat hij op een door Verduijn ontworpen veel lichtere voet. De standaard voor de paaskaars komt uit de Exoduskapel, een ontwerp van de Almelse kunstenaar Jannie Brugman." Op de wand op de hoek van het koor, waar voorheen de oude preekstoel van voor 1955 en zijn opvolger hingen, zijn in de contouren daarvan stijlvol de zaligsprekingen uit de Bergrede ►

Het stiltecentrum

Kroonluchters

Uitgiftebalie met koelkast

De toren van de kerk

Bedieningsunit beeld en geluid

geschilderd. Met daarboven: een wapenschild.
Ek: “Op die oude preekstoel hing aan de voorkant van het klankbord het wapenschild van de grafelijke familie. Wij stuurden graaf Christiaan een foto hiervan, waarna hij in zijn kelder dit wapenschild terugvond. Het hangt nu, precies op de goede plaats, boven de nieuwe schildering.”

Stiltecentrum

Aan de zuidkant van de kerk kwam een stiltecentrum, een wens vanuit de gemeente. De bescheiden ruimte is straks van buiten toegankelijk. De Rijksdienst gaf toestemming om de muur door te breken.
Vanuit de kerk geeft een glazen wand zicht op de ruimte. Het is nu nog rommelig, na de zomervakantie volgt de inrichting. Er komt een bankje om op te zitten, een tafel om kaarsjes aan te steken, een meditatief kunstwerk en een boek om gebeden en gedachten in op te schrijven.
In de wand naast het stiltecentrum bevindt zich links en rechts kastruimte. Voor het stiltecentrum staat een oud, 1500 kilo zwaar marmeren doopvont. Dit doopvont werd ontworpen door architect Sijmons, onder wiens leiding de Grote Kerk tussen 1955 en 1957

al eens grondig werd verbouwd. Het is gevuld met kleine witte steentjes met de namen en data van overleden gemeenteleden.
Op de laatste zondag van het kerkelijk jaar krijgen nabestaanden het steentje van hun overleden familielid mee. Tussen deze steentjes liggen gelukkig ook witte papieren druppels met namen van dopelingen.

Kroonluchters en toiletten

De mooie, kwetsbare kroonluchters van Venetiaans glas zijn voorzichtig deels schoongemaakt. Nieuwe spots lichten de kerk nog preciezer aan.
Onder het orgel bij de ingang kwam een groep van drie toiletten, inclusief een aangepast toilet. Hier komt nog een tafel om baby’s te verschonen.
Een trap omlaag voert naar een souterrain, opgeknapt door vrijwilligers met hulp van de aannemer, geschilderd door een beroepsschilder. Deze ruimte biedt vele mogelijkheden, maar moet nog worden opgeruimd en ingericht. Hier zijn nog meer door vrijwilligers vernieuwde toiletten, voor gebruik tijdens evenementen.

Onze kerk

Ek: “In het begin was er weerstand tegen de plannen om de protestantse

gemeente onder dit ene dak te brengen. Begrijpelijk, mensen van NOACH, Pniël en de Bleekkerk moesten hun vertrouwde plek loslaten. Ook de leden van de Grote Kerk moesten tijdelijk uit hun gebouw.
Nu de kerk compleet vernieuwd is, zeggen veel mensen: ‘Het is onze kerk’. Wat ook hielp: zeven tijdelijke werkgroepen, met mensen van alle wijkgemeenten en zonder ambtsdragers, rond bijvoorbeeld communicatie, identiteit, pluriformiteit en vieringen en jeugd en jongvolwassenen. Zij bereidden de besluiten voor de kerkenraad voor en zorgden voor draagvlak.
Op alle vragen die wij kregen, reageerden wij. Wij gingen naar mensen toe, lichtten besluit toe en legden ze uit. Dat draagt vrucht. Zelfs mensen die stellig zeiden ‘nooit meer een voet in de Grote Kerk te zetten’, meldden zich via de achterdeur toch weer aan als vrijwilliger voor allerlei taken.
Dat is fantastisch om te zien. Ik heb nog geen negatieve opmerking over de Grote Kerk gehoord. Iedereen vindt het mooi. De visie van architect Ron Verduijn heeft daarbij zeker geholpen. Bijvoorbeeld door de klassieke zichtlijn die hij creëerde, van het ingangsportaal door glazen deuren heen naar het einde van het koor.”

Kerkplein

Tot slot maken we nog een ‘rondje om de kerk’. De Grote Kerk vormt op het Kerkplein een sfeervol ensemble met de omringende gebouwen. Aan de zuidkant staat de pastorie, intussen privé-bezit. Daarnaast zalen- en ontmoetingscentrum De Schouw,

Van vier naar één

Aan de keuze voor de Grote Kerk ging een onderzoek vooraf, verricht door Ron Verduijn. Hij bracht de mogelijkheden en kansen van vier gebouwen in kaart: NOACH, Pniël, Grote Kerk en de Bleekkerk. Laatstgenoemde kerk, ook in het centrum, is eigendom van de Vereniging van Vrijzinnig Godsdienstigen (VVG). Hier kerkte de voormalige protestantse wijkgemeente De Bleek, totdat de huur werd opgezegd.
De kerkenraad had haar wensen op tafel gelegd: genoeg plaats voor iedereen, energiezuinig, multifunctioneel, exploiteerbaar. Verduijn onderzocht welk gebouw daar het beste bij zou passen. Dat bleek op termijn de Grote Kerk te zijn. Daarbij speelde ook de combinatie met De Schouw een rol, een kerkelijk ontmoetings- en zalencentrum aan het Kerkplein. Bovendien is er rond de kerk in hartje Almelo, nog genoeg eigen parkeerruimte waar kerkgangers gebruik van kunnen maken.

dat volop wordt verhuurd. Voor de exploitatie van De Schouw bestaat een aparte stichting. Verschillende zalen bieden ruimte aan onder andere bijeenkomsten van de Gemeente Almelo. Als huurders een lunch willen, komt op afroep de Broodbode met soep en broodjes. In een van de zalen houdt het Apostolisch Genootschap tegenwoordig haar kerkdiensten. De Grote Kerk blijft eigendom van de Protestantse Gemeente Almelo. De exploitatie en het onderhoud ervan zijn in handen van de Stichting Vrienden Grote Kerk Almelo. Nu het gebouw multifunctioneel is, hoopt de kerkenraad dat de Grote Kerk van grotere betekenis voor de stad

wordt. Meer reuring, passend binnen het karakter van de kerk.

Achter de kerk staat nog een monumentaal gebouw ’t Kolkje. Ooit was het in gebruik bij de Hervormde Jeugdraad, aldus een roestig bordje naast de deur. Het wacht op een nieuwe bestemming, het dient nu voornamelijk als opslagruimte. De vrijwilligersploeg weet er wel raad mee: het kan zomaar de ontmoetingsruimte worden voor de vrijwilligers en de tuinploeg, die de verbouwing van de Grote Kerk mede tot een zeer geslaagd project maakten, met een prachtig eindresultaat.

- Gemeente: www.pga-almelo.nl
- Architect: www.burostiel.nl
- Aannemer: www.dijkhofbouw.nl
- Bouwhistorisch onderzoek: www.defabryck.nl
- Koorhek: www.smederij-bosman.nl
- Rijksdienst: www.cultureelerfgoed.nl
- Vriendenstichting kerk: www.grotekerkalmelo.nl
- Vriendenstichting De Schouw: www.deschouwalmelo.nl

Kerkverwarming

Aangepaste Techniek voor u kerk

iStock.com/shopecharge, iStock.com/jotilly

- _ individuele oplossingen voor verwarmings en klimaat techniek
- _ duurzame concepten gecombineerd met en laag mogelijk behoefte aan energy
- _ eigen productie op maatwerk en service uit een hand
- _ bijzonder Know-How van klimaat controle en verwarming van kerken
- _ **MAHR-Actherm®** – eigen regeltechniek voor individuele oplossingen.
- _ vrijblijvend en competent advies door onze medewerkers in heel Europa

 nederlandstalig www.kerkverwarming-mahr.nl
 +49 171 3044 790 info@mahr-heizung.de

SCHIPPERS

gevelwerken

erfgoed in restauratie

De Stapeling 10
8447GN HEERENVEEN
06-42253466
info@stucsteen.nl
www.schippersgevel.nl

HOE BEREIKT U KERKEN?

Lift mee op het succes van Kerkmagazine!
De advertenties worden zeer goed bekeken door de lezers. Dat blijkt ook uit de zeer trouwe groep adverteerders in Kerkmagazine.

De advertentieverkoop is in handen van ER-Communicatie.
Ed en Sonja Rothuis adviseren u graag!

06 2702 8877 info@er-communicatie.nl
www.er-communicatie.nl

Levering in heel Nederland

Hoekman is uw leverancier van **tafels** en **stoelen** voor **kerk, vergaderzaal** of **consistorie**.

Maak een vrijblijvende afspraak bij u op locatie.
U kunt dan kennismaken met onze **kwaliteit** en **jarenlange ervaring**.

Noordzandstraat 34 | 4401 CG Yerseke | T 0113 572907
M 06 53154711 | E info@piethoekman.nl | www.piethoekman.nl

Goede akoestiek hoor je niet

Perfect geluid voor sprekers, samenzang én muziek? Door een uitgekiend samenspel van materiaalgebruik, inrichting en techniek kan één druk op de knop de akoestiek van een kerk aanpassen.

Tekst en beeld: **Dick Vos**

De architectuur en de inrichting van een kerk zijn belangrijk. Toch is in de praktijk niets zo hinderlijk als een kerk waarin de voorganger, ondanks dure apparatuur, in de helft van de ruimte lastig te volgen is. Of waarin muziek verwordt tot een ongearticuleerde klankenbrei. Daarop speelt het GeluidBuro in, met advisering over het optimaliseren van het geluid in bestaande gebouwen en bij nieuwbouw. Niet alleen op papier: in het Acoustic Experience Lab is virtueel variabele akoestiek ook te beleven.

Gebruikerswensen

Standaardoplossingen zijn er niet, zegt Jan Bril, akoestisch adviseur bij het GeluidBuro. Je zou hem ook 'geluidsmanipulator' kunnen noemen. Op basis van metingen en met hulp van akoestische modellen weet Bril aan te geven hoe in kurkdrome ruimten het geluid verbeterd kan worden. Of hoe overmatige galm waar nodig teruggebracht kan worden. Dat kan door aanpassingen in de ruimte, in combinatie met techniek, afhankelijk van waar de voorkeur naar uitgaat. Moet de ruimte geoptimaliseerd worden voor sprekers, voor muziekkuitvoeringen of een combinatie daarvan? Het advies houdt

zorgvuldig rekening met de wensen van de gebruiker.

Is dit een duur grapje bovenop investeringen die sowieso gedaan moeten worden? De advisering, inclusief de metingen en berekeningen zijn, afhankelijk van de complexiteit, gewoonlijk maar een aantal dagen werk. Dat verdient zichzelf terug, weet Bril.

Het plaatsen van een paar geluidsabsorberende elementen of reflectoren op de juiste plek is vaak al snel goedkoper dan nog meer of nog duurdere apparatuur. Andersom kunnen aanpassingen in de apparatuur soms voorkomen dat het gebouw stevig aangepakt moet worden. Dit verschilt per kerk. Het GeluidBuro heeft hier geen commercieel belang bij, het adviseert alleen. Aanschaf en installatie van wat nodig is voor het beoogde resultaat loopt via gespecialiseerde bedrijven.

Geluidsbeleving

"Akoestiek is veel meer dan galm", legt Bril uit, "het is de complete geluidsbeleving. Stel je een gesloten ruimte voor, een black box. Daar gaat stemgeluid in en het geluid van een muziekinstrument of een luidspreker, en uiteindelijk komt dat terecht op je oor of op een microfoon. Alles wat daartussenin gebeurt met het geluid is

akoestiek."

Er zijn diverse factoren, 'akoestische parameters', die sámen de akoestiek beschrijven. Galm is daar maar één van. Een andere is de Speech Transmission Index (STI), die staat voor spraakverstaanbaarheid. Nog specifiek zijn parameters die aangeven hoe breed je het podiumgeluid ervaart of hoe sterk je je omgeven weet door het geluid. Al die factoren worden uitgedrukt in getallen, waarmee ze meetbaar zijn

“

Dan komt Jan Bril langs met apparatuur

en opgenomen kunnen worden in een rekenmodel.

Voorspellen

Wanneer een kerk om geluidsadvies vraagt omdat men ontevreden is over de geluidsbeleving, dan komt Jan Bril langs met apparatuur. Op verschillende plekken in de ruimte wordt een poppenhoofd met ultragevoelige sensoren neergezet. Dit meet het geluid dat voor dat doel opgewekt wordt door een bolbron en ►

door de aanwezige spraaksystemen. Dat laatste is ook belangrijk. “In kerken kijken we altijd naar de bouwkundige akoestiek én naar de geluidsinstallatie. Die moeten goed samenwerken. Als dat lukt, krijg je het mooiste resultaat.” Uitgesplitst in de diverse parameters wordt precies vastgesteld hoe het geluid zich op verschillende plekken gedraagt. Zo wordt vastgesteld op welke punten de akoestiek verbeterd kan worden. Dat vormt het uitgangspunt voor het zoeken naar mogelijke oplossingen. Het GeluidBuro wordt ook gevraagd om advies te geven wanneer een kerk gerenoveerd of opnieuw ingericht wordt. Dan wordt een rekenmodel gemaakt om het ontwerp van de beoogde situatie door te rekenen. Op basis van de geluidsgegevens van de bestaande situatie kan vervolgens precies berekend worden wat er gaat veranderen in de akoestiek en hoe eventuele ongewenste effecten ondervangen kunnen worden.

Architect

Er wordt nauw samengewerkt met de architect, vertelt Bril. “We communiceren vaak in kleurtjes, om inzichtelijk te maken welke akoestische eigenschappen bepaalde delen van de ruimte nodig hebben. Bij de kleurtjes krijgt de architect van ons een lijst met materialen die hij daar kan gebruiken. Zo kun je de ruimte-akoestiek in de ontwerpfase al heel goed boetsen.” Vaak kan de akoestiek geoptimaliseerd worden door te werken met elementen die geluid absorberen, reflecteren of verspreiden, het gebruik van materialen met specifieke akoestische eigenschappen, en de positionering en uitrichting van het juiste type luidsprekers. Het gedrag en de mogelijkheden van de luidsprekers hebben veel invloed. Bril wijst op de lichtgevendende profielvlakken in de wanden van zijn Acoustic Experience Lab. “Als je die vlakken weg zou halen, zou deze ruimte heel hol klinken, onaangenaam

zelfs.” Op eenzelfde manier kunnen gordijnen, kussens of het materiaal waarvan tegeltjes gemaakt zijn de akoestiek substantieel beïnvloeden.

Aanpassingen

Al te diep gaat Bril in zijn adviezen niet in op de cijfermatige achtergronden van zijn bevindingen en adviezen. Duidelijk mag zijn dat ze wetenschappelijk stevig onderbouwd zijn. Opdrachtgevers, meestal kerkrentmeesters, willen vooral een idee krijgen van het resultaat van mogelijke aanpassingen. Zijn bevindingen worden daarom omgezet in een geluidsbeleving. Deze kan ervaren worden in het Acoustic Experience Lab te Harderwijk. Dat werd speciaal hiervoor gebouwd in een pand van een andere dochter van de Nieman Groep, waarvan het GeluidBuro deel uitmaakt. Het lab is een geluiddichte ruimte vol luidsprekers en microfoons, waarin Bril met hulp van de techniek kan laten horen hoe de akoestiek

verandert door aanpassingen in elke willekeurige ruimte.

Lange galm

Fascinerend is hoe daar zelfs het geluid van het gesprek dat je op dat moment voert gemanipuleerd kan worden. Via de software achter de microfoons kan de output van de luidsprekers aangepast worden. Hierdoor waan je je het ene moment in een kathedraal met secondenlange galm en het andere moment in een gespreksruimte, waarin geen lettergreep verloren gaat. Dit geeft direct een indruk van een andere, meer geavanceerde manier die toegepast kan worden om de akoestiek in een ruimte verbeteren. Door een digitaal aangestuurd samenspel tussen microfoons en luidsprekers kan de geluidsbeleving in een en dezelfde ruimte wisselend geoptimaliseerd worden voor diverse doelen.

Variabel virtueel

Virtueel variabele akoestiek, noemt Bril dit: het digitaal vormgeven van de gewenste akoestiek. Prettig luisteren naar een preek of een lezing vraagt nu eenmaal om ander geluidsgedrag dan lekker samen zingen of kunnen genieten van alle details van een Bachcantate of een pianoconcert. “Digitaal kunnen we eigenlijk elke ruimte de akoestiek geven die past bij het gebruik.” Door geluid te maskeren met geluid kunnen zelfs ruimten met van zichzelf onprettig veel galm op deze manier geschikt gemaakt worden voor multifunctioneel gebruik.

Oftewel, virtueel kan akoestiek ook weggehaald worden. “En dat is nieuw”, benadrukt Bril. Voor elke ruimte ontwerpt Jan Bril systemen die dit kunnen. Desgewenst kunnen deze zelfs zo geprogrammeerd worden dat de akoestiek automatisch aangepast wordt wanneer bijvoorbeeld het orgel inzet. Zonder dat de aanwezigen het merken uiteraard. “Want goede akoestiek hoor je niet”, benadrukt Bril. “Die is er gewoon. Je mag niet horen dat iets uit een luidspreker komt, het geluid moet als perfect naturel ervaren worden.”

Optimaal of acceptabel

Uiteraard hangen aan dit soort toepassingen uiteenlopende kostenplaatjes, afhankelijk van de ruimte en het gewenste resultaat. Bril kan laten ervaren wat het verschil is tussen een optimaal resultaat en een acceptabel, mogelijk veel goedkoper resultaat. Op basis daarvan kunnen kerkenraden en kerkrentmeester zelf kiezen wat wenselijk en financieel haalbaar is. “We hebben wel eens een orgel in het lab staan”, vertelt Bril. “Klanten kunnen dan ervaren wat de effecten zijn van uiteenlopende aanpassingen, en op basis daarvan bepalen welke voorzieningen ze wel en niet nodig hebben in hun eigen kerk. Dat is het leuke van de virtuele akoestiek in de voorbereidingsfase.” Als voorbeeld noemt Bril de Grote of Sint Michaëlskerk in Zwolle, die werd omgebouwd tot het multifunctionele

Academiehuis. Daar had het verwijderen van een groot deel van de banken grote invloed op de oorspronkelijke akoestiek. Samen met de architect dacht Bril na over de nieuwe vloer die er sowieso moest komen. Ook de stoelkeuze werd afgestemd op de akoestiek. De geluidsinstallatie kreeg maar liefst 28 gebruiksscenario’s voor spraakoverdracht en weergave van versterkte muziek. Bij alle mogelijke gelegenheden kan nu voorzien worden in een optimale geluidsbeleving. Tegelijk zal de muzikaliteit van het monumentale Schnitger-orgel door de eigenschappen van de nieuwe vloer veel verder de ruimte in komen zodra de restauratie ervan afgerond is.

Van Schiphol tot Spiers

Jan Bril heeft inmiddels jarenlange ervaring in de advisering van kerken, zowel bij de aanpassing van monumenten als bij nieuwbouw. In het rijtje referenties staan monumenten als de Sint-Jan in Gouda, de Nieuwe Kerk in Delft en de Sint-Janskathedraal in Den Bosch. Maar ook de Slotkerk in het Duitse Wittenberg, de Nicolaikirche in Leipzig en de Dom in Spiers kregen Bril op bezoek. In de laatste kerk, met een nagalmtijd tot 14 seconden, lukte het met geavanceerde techniek de spraakoverdracht aanmerkelijk te verbeteren.

Jan Bril

Akoestiek: www.geluidburo.nl
www.janbril.nl

MONUMENTALE RAMEN • (KERK)RAMEN • BUITENDEUREN • BINNENDEUREN

Nieuw geluid in de Edese Ark

Als de acht jaar oude geluidsinstallatie van de Ark de sound van het combo niet langer goed uit de speakers krijgt, wordt het tijd voor nieuw geluid.

Tekst: Annelies Buit | Beeld: RDJ AV, De Ark

Ronald de Jeu

Johan de Man

Een luidspreker, die rondzingt als je de microfoon aanzet. Een complex geluidspaneel met tientallen schuifjes en knoppen. Tig kabels, helemaal in de knoop. Het zijn situaties die Ronald de Jeu al in tientallen kerken heeft gezien: ingewikkelde geluidsinstallaties die niet gebruiksvriendelijk zijn, waardoor de kwaliteit van het geluid te wensen overlaat.

Vervangen en vernieuwen

En dat terwijl geluid ontzettend belangrijk is als je een dienst bezoekt en alles wilt meebeleven. Van spraak tot muziek, zowel in de kerkzaal als thuis, in een online uitzending. De Jeu is eigenaar van RDJ AV, een bedrijf dat audiovisuele installaties installeert bij onder andere kerken. Afgelopen september vernieuwde

zijn bedrijf de geluidsinstallatie in de Hervormde kerk De Ark in Ede. De luidsprekers voorin de kerk werden vervangen en verplaatst. In de twee bijzalen kwamen nieuwe speakers. De meeste apparatuur werd vernieuwd, waaronder de versterker en de microfoons. Er werden nieuwe kabels aangelegd en het bedieningspaneel werd vervangen.

Combo's

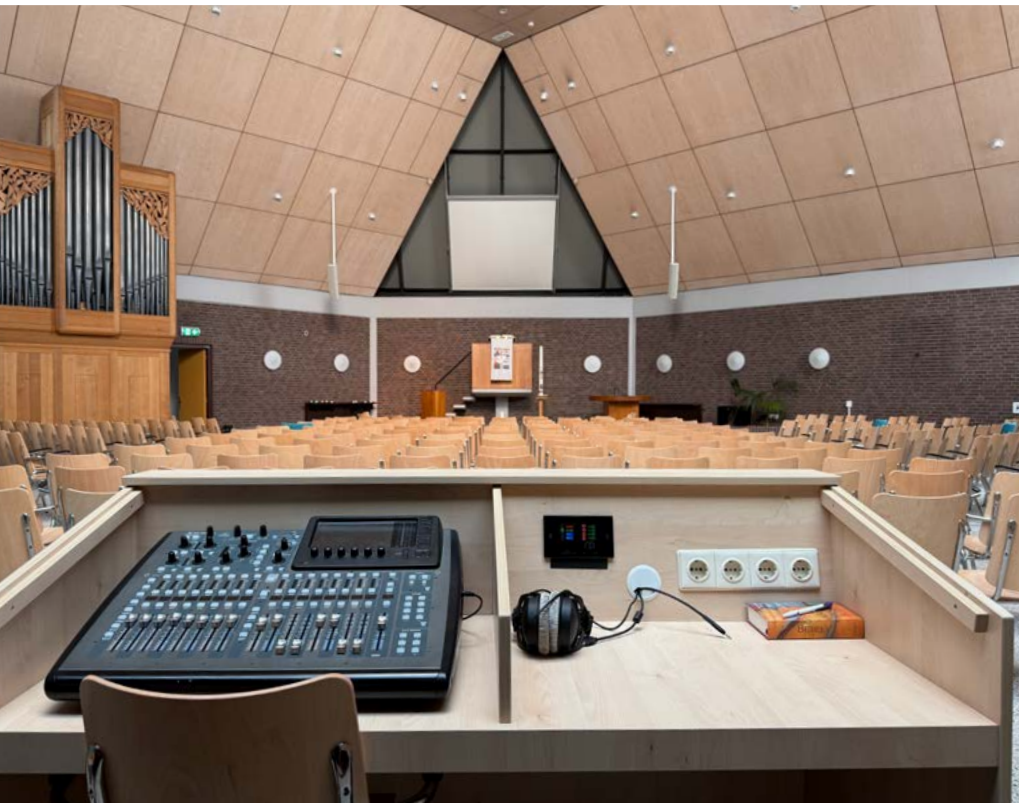
Dat was nodig, zegt Johan de Man, die vanuit De Ark het technische deel van het project begeleidde. Het oude systeem was nog maar acht jaar in gebruik, maar voldeed niet meer. De Man: "Het belangrijkste probleem was de betrouwbaarheid en kwaliteit van het systeem, vooral als er muziek wordt gemaakt. In de laatste jaren kwamen er meer instrumenten bij.

We gebruiken niet alleen het orgel, er kwamen uitgebreide combo's, ook met slagwerk."

Het lukte niet om het geluid van al die instrumenten mooi uit de speakers te krijgen, zegt De Man, zelf basgitarist in een van de combo's. "Sommige frequenties van de basgitaar werden niet ondersteund door de speakers." Ook de plek van de speakers was niet goed. Ze hingen aan de wand, aan beide kanten van het podium voorin de kerk. De Man: "Als combo stonden we te spelen voor de speakers." Nu hangen de nieuwe speakers aan het plafond en verder naar voren, zodat de muzikanten er achter staan. Resultaat: een helderder en directer geluid in de kerkzaal.

Exacte plek

Het bepalen van de exacte plek van ►

de nieuwe speakers was voor De Jeu de grootste uitdaging binnen dit Edese project. “Iedere kerkganger moet het geluid heel direct uit de boxen kunnen horen, zonder dat er objecten tussen zitten die het geluid terugkaatsen.” De Jeu sloeg aan het puzzelen. De boxen moesten zo laag hangen, dat het geluid ook de bijzalen met verlaagd plafond achterin de kerk direct zou bereiken. Tegelijk mocht de linker speaker niet al te veel naar links hangen, voor een deel van de zitplekken zou het orgel het geluid uit de speakers tegenhouden. Te veel naar rechts kon ook niet, dan zou de speaker voor de beamer hangen. Het luisterde allemaal nogal nauw, maar het lukte. Op elke plek in de kerkzaal en de bijzalen, geniet de bezoeker nu van direct en verstaanbaar geluid, weet De Man.

Kerkradio

Voor de luisteraar thuis, via Kerkdienstgemist, kwamen er twee sfeermicrofoons te hangen, die het zaalgeluid opvangen. De Man: “Dat geeft de luisteraar thuis veel meer de

beleving van de kerk, de sfeer in de kerk komt zo beter over.” Voor het geluid in de twee afsluitbare

“

*Het luisterde
allemaal nogal nauw,
maar het lukte*

bijzalen – één links en één rechts achter de grote kerkzaal – zijn de boxen voorin de kerk alleen niet genoeg. De Jeu: “De bijzaal heeft een verlaagd plafond. Ik bespaar je het natuurkundige verhaal, kort gezegd valt in een vernauwde ruimte hoog geluid weg. Dat vraagt om extra ondersteuning.” Daarom kreeg elke bijzaal nog een twee extra luidsprekers.

Weinig knopjes

Naast de kwaliteit van het geluid, was gebruiksvriendelijkheid van het systeem beneden peil, zegt De Man. “Veel

verschillende gemeenteleden gebruiken het audiosysteem en er waren veel instelmogelijkheden.”

De vele schuifjes en knopjes zorgden voor onoverzichtelijkheid. En ook: gedoe met het geluid. Microfoons die per ongeluk uitstaan, piepende speakers en een predikant die je hard mee hoort zingen met een psalm. Er was behoefte aan een degelijk, gebruiksvriendelijk en robuust bedieningssysteem.

Voor De Jeu betekent dat: zo min mogelijk knopjes en schuifjes, zoveel mogelijk standaardiseren en automatiseren. Alle nieuwe apparaten staan nu achterin de kerk, in een grote zwarte kast die meestal op slot zit. De meeste apparaten hebben geen knoppen en waar die er wel zijn, zijn ze gelokt. De Jeu: “Je kunt nergens aan draaien of op drukken en ook niet per ongeluk het systeem of het geluid uitzetten.”

Powerknop

Het enige waar de verantwoordelijke voor het geluid tijdens de dienst mee te maken heeft, is een centraal paneel op de geluidstafel achterin de kerkzaal. Met acht drukknopjes en een draaiknop is al het geluid te bedienen. De Man laat zien hoe makkelijk het is: “Voor een eenvoudige dienst zonder combo hoeft je maar drie knoppen in te drukken: de powerknop om het systeem aan te zetten, de knop waarmee je de microfoon voor de afkondigingen aanzet en de knop waarmee je de headset voor de predikant aanzet.”

Automatisch ingeregeld

Zo’n tachtig procent van het geluid is door RDJ AV automatisch ingeregeld. Zo staan de microfoons automatisch

“

*Je kunt nergens aan
draaien of op drukken*

aan en gaat de microfoon van de predikant vanzelf uit als de kerkgangers zingen. De draadloze microfoons kunnen ook in zangstand worden gezet. Dan blijven ze wel aan tijdens het zingen en hoor je de zanger of zangeres.

Verder kan met één druk op de knop de uitzending voor thuis worden ingeschakeld. Een andere knop zorgt ervoor dat het geluid in de bijzalen aan wordt gezet. De microfoons zelf hoeven niet aan en uit te worden gezet met een schijfje onderop, zegt De Jeu: “Als je de microfoon niet gebruikt en in de oplader zet, gaat deze automatisch uit.

Wanneer je de microfoon voor gebruik uit de oplader haalt, gaat hij vervolgens vanzelf weer aan.”

Met de draaiknop op het paneel kan het geluid uit de microfoons harder en zachter worden gezet. “Een klein beetje maar”, benadrukt De Jeu. “En in de zachtste stand, staat de microfoon nog steeds aan. Zo voorkom je dat je het geluid helemaal uitzet als je per ongeluk te ver naar links draait.” Als er een combo speelt en er meer nodig is, dan maakt de geluidsman gebruik van een extra mengpaneel. De Jeu: “Dat kan heel goed samen gaan met alles wat al door ons gestandaardiseerd is.”

Die ene knop

Doordat bijna alles automatisch gaat, hebben geluidsmensen en kosters er geen omkijken meer naar. De Jeu: “In kerken waar ik kom, zie ik regelmatig kosters die ruim voordat de dienst begint al in de kerk zijn, om te testen of het geluid het goed doet. Met ons

systeem hoeven ze zich daar geen zorgen over te maken, ze weten dat het systeem alles voor hen regelt.”

Terwijl De Jeu alles het liefst zo simpel mogelijk houdt en knopjes die niet nodig zijn weghaalt, krijgt hij toch vaak verzoeken om die ene knop of die ene instelling nog toe te voegen. “Technici in de kerk willen dan toch het geluid zelf nog wat bij kunnen regelen.” Hij snapt dat wel. Vaak zijn de ervaringen van kerken met geluid niet zo goed, en moeten technici tijdens de dienst nog aan de bak om de verstaanbaarheid te optimaliseren door bijvoorbeeld de hoge tonen weg te poetsen.

De Jeu: “Dat komt omdat het geluid dan niet goed ingeregeld is. Als een kerk dat door een professional laat doen, die geluiden goed mengt en uitbalanceert, dan zijn die extra knopjes en schuifjes om zelf nog te gaan bijstellen helemaal niet nodig.” Daarnaast krijgt hij regelmatig de vraag of het mogelijk is het geluid via een tablet te regelen. Ook dat raadt hij af: “Vroeg of laat is je tablet leeg vlak voor de dienst, en dan kun je helemaal niks meer. Bovendien zijn er voortdurend software-updates. Op oudere tablets werkt de software op een gegeven moment niet meer. Dan is de leverancier nodig om alles weer aan de praat te krijgen.”

Duurder beter

Naast gebruiksvriendelijkheid kiest De Jeu ook voor kwaliteit. “We werken met goede apparatuur. Dat is duurder in aanschaf, maar je hebt er langer plezier van.” Hij probeert apparatuur met ventilatoren te vermijden. “In goedkope ►

Nu is het moment...

om uitvoering te geven aan de Kerkenvisie.

Nu de Kerkenvisies in veel gemeenten zijn afgerond is het tijd om plannen om te zetten naar de praktijk. Bij Klement Rentmeesters geloven we dat religieus erfgoed pas écht toekomst krijgt wanneer visie wordt omgezet in daden. Van herbestemming tot verduurzaming, van subsidie voor onderhoud of restauratie tot verkoop: wij begeleiden het hele proces. Niet alleen in advies, maar ook in de uitvoering. Met respect voor het karakter en de betekenis van deze bijzondere plekken geven wij de toekomst van religieus erfgoed opnieuw vorm.

Want het leven na de Kerkenvisie bestaat uit keuzes, afstemming, draagvlak en concrete stappen. Onze kracht ligt in het verbinden van erfgoedwaarde aan nieuwe functies, waarbij behoud en ontwikkeling hand in hand gaan. Zo maken we samen ruimte voor de toekomst op plekken met historie. Hierdoor is de Kerkenvisie voor veel kerken geen einde van een tijdperk maar het begin van een nieuwe bestemming.

Scan de QR code of ga naar bovenstaande URL

Klement Rentmeesters.

Voor de toekomst van uw monument.

18-09-2025

**Monumenten-
Kennisfestival**
Landgoed Frymerson
Sint Odiliënberg

Bel ons: 043 32 33 511 of ga naar

www.klement-rentmeesters.nl/religieuserfgoed

Vestiging Vught
Landgoed Muysierck
Maurick 1, 5261 NA Vught

Vestiging Gulpen
Rijksweg 4, 6271 AE Gulpen

- Makelaardij
- Beheer en exploitatie
- Herbestemming en verduurzaming
- Restauratie en transformatie
- Groen erfgoed
- Subsidies
- Grondzaken

**Monumenten
Kennisfestival**

monumentenfestival.nl

apparaten staan ventilatoren keihard staan te blazen. Daarnaast verzamelen ventilatoren stof en dat betekent meer onderhoud.”

Met mooie boxen en topapparatuur, heb je nog niet per se goed geluid. De Jeu: “Zelfs de beste spullen hebben inregeling nodig.” En dus besteedt hij veel tijd aan het in evenwicht brengen van de verschillende geluidsbronnen en het afstellen van geluidsinstellingen. “We zijn een week bezig: we beginnen op maandag met het vervangen en inregelen en zijn op donderdag, binnen een week, helemaal klaar. Zo klinkt op zondag alles vanaf het eerste woord perfect.”

Natuurlijk zijn er nog weleens wat dingen die daarna nog aangepast moeten worden. De Jeu: “Op zondag ben ik - of een van mijn collega's - erbij om te horen hoe het geluid klinkt in een volle kerkzaal, op de ringleiding en op de uitzending. Als het nodig is kunnen we daarna nog wat aanpassingen doen.”

Zo moest voor de Ark het geluid voor de thuisuitzending nog wat beter in balans worden gebracht: het geluid van het orgel klonk te hard, dat van de zang te zacht.

35.000 euro

De kosten voor het hele project bedroegen circa 35.000 euro. De Man: “Dat geld kwam deels uit de kas van het college van kerkrentmeesters, de

overkoepelende organisatie van de zes Hervormde wijkgemeenten in Ede. Een ander deel kwam uit de kas van onze eigen kerk.”

Niet al het werk werd door RDJ AV gedaan. Om kosten te besparen, pakte kerkleden zelf werk op. Zo besteedde een grote groep vrijwilligers drie avonden aan het lostrekken van de oude kabels, het aanleggen van nieuwe kabels en het netjes wegwerken van al die kabels in een kabelgoot. Een gemeentelid maakte het audiomeubel, dat sinds drie weken achter in de kerk staat. De Man: “Tot die tijd stonden het paneel en de mengtafel op een gewone tafel. Dat zag er niet uit, alle kabels hingen los.” Typisch iets dat De Jeu weleens irriteert: “Ik zie in kerken vaak kabels die over muren lopen, kabels die maar neergegoot zijn, een grote spaghetti. Ik houd van strak en netjes. Apparatuur moet zo min mogelijk opvallen en afleiden.”

Hergebruik

Waar mogelijk gebruikte De Ark oude apparatuur opnieuw. Zo is de subwoofer, die de lage tonen weergeeft, niet vervangen. Net als de installatie van het combo, waarop de muzikanten hun instrumenten inprikken. Een deel van de kabels is hergebruikt en de oude versterker is

“

Alle kabels hingen los

verplaatst naar het jeugdhonk.

Omdat de oude speakers nog maar acht jaar oud waren, verkocht De Ark ze aan De Jeu, die ze vervolgens weer verkoopt aan een andere kerk, waar ze beter passen. De Jeu: “We maken graag duurzame keuzes en zoeken nieuwe bestemmingen voor gebruikte apparatuur.”

De Man is heel blij met het nieuwe systeem, al houdt hij nog wel wat te wensen over. “We wilden ook graag video meenemen in dit project, maar dit had minder prioriteit en zou tot hogere kosten leiden.”

Volgens De Jeu is het slim dat De Ark beeld en video lostrok van het geluid. “Alles tegelijk vraagt om een serieuze investering. Dat leidt soms tot goedkopere apparatuur van mindere kwaliteit. Dat is jammer en op lange termijn kostbaarder: goedkopere apparaten gaan minder lang mee geven vaker problemen. Wij denken graag met kerken mee over hoe ze de kosten op lange termijn zo laag mogelijk kunnen houden.”

Gemeente: www.hervormdede.nl
De Arkgemeente is een wijkgemeente binnen de Hervormde Gemeente Ede, in en rondom de wijken Veldhuizen en Klaphek.
Geluid: www.rdj-av.nl

kerkstoelen.nl
Tel. 0183 745353

Kaader kerkadvies

Oude gebouwen Nieuwe tijden?

Doordat wij de kerkelijke wereld van binnenuit kennen, kunnen wij het juiste licht op uw vastgoedvragen werpen en nieuw perspectief bieden waar dat niet (meer) lijkt te zijn.

- ▶ Kerkenvisie
- ▶ Breder gebruik
- ▶ Herbestemming
- ▶ Afstoot
- ▶ Uitbreiding
- ▶ Nieuwe locatie
- ▶ Ander kerkelijk gebruik

Kampen | Rotterdam | 06 24491848 | info@kaader.nl | www.kaader.nl

Haghakerk Heeg

NIEUW BEELD, GELUID EN LICHT VOOR DE HAGHAKERK

De Haghakerk in Heeg is recent uitgebreid gerenoveerd. Schaapsound heeft de audiovisuele installaties en de verlichting vernieuwd. De installaties zijn optimaal afgestemd op een lengte- en breedteopstelling. De geluidsinstallatie is geschikt voor spraak- en (stereo) muziekweergave.

De verlichting wordt via lichtschakelaars op de wand en via het touchscreen van de geluidsinstallatie bediend. Naast dimbare basisverlichting kan het gewelf in elke gewenste kleur aangelicht worden.

Voor kerk-tv wordt gebruik gemaakt van twee bestuurbare camera's in combinatie met KerkBeamer presentatiesoftware.

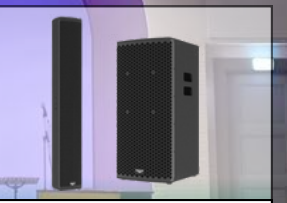
Kerkgeluidsinstallaties | Presentatie/KerkTV | Akoestiek | Netwerk/wifi | Verlichting | Domotica

info@schaapsound.nl
Tel: 085 - 066 3333

Zwolle | Ridderkerk | Biezelinge
www.schaapsound.nl

			
Sfeerverlichting	Eenvoudige ruimtebediening - voor Licht & Geluid		Microfonie
			
Spots	LED-verlichting	Luidsprekers	Slechthorende oplossingen

Advies, Ontwerp, Leveren, Installeren, Programmeren, Opleveren, Service

| Tel: +31 (0)88 77 22 777 | www.lumensolutions.nl | | Tel: +31 (0)88 007 66 66 | www.audioacoustics.nl |

Preeklezen.nl

Laat doven, slechthorenden en
anderstaligen het Woord meekrijgen!

Nieuw:

Downloadbaar tekstarchief
waarin preken automatisch
kunnen worden omgezet
van spreektaal naar
schrijftaal, bruikbaar als
naslagwerk, als concept
voor leespreken of een
prekenbundel

Bezoek Preeklezen.nl
bel 0180-692004
of mail naar
av@wesotronic.nl
voor meer informatie
wesotronic

audiovisual professionals

Grote Kerk Overschie: beeldscherm of beamer

De Grote Kerk van Overschie heeft een nieuwe geluidsinstallatie, nieuwe camera's en twee forse beeldschermen aan weerszijde van het liturgische centrum. Wesotronic adviseerde bij de keuze tussen beamer of beeldscherm.

Tekst: *Kerkmagazine* | Beeld: *Wesotronic en Kerkmagazine*

Aan de oever van de Schie staat al 124 jaar de monumentale Grote Kerk van Overschie, van de Protestantse Gemeente Overschie. Sinds 2003 brengt de Stichting Grote Kerk Overschie door fondsenwerving en verhuur van de kerk geld in het laatje voor het onderhoud van dit rijksmonument.

In de ontmoetingsruimte achterin de kerk spreekt *Kerkmagazine* met An Witte, voorzitter van het college van kerkrentmeesters, en Ed de Graaff, lid van het vierkoppige mediateam geluid en beamer. Ook aangeschoven

is Pieter-Jan Donselaar, van Wesotronic uit Barendrecht, het bedrijf dat de nieuwe installaties voor beeld en geluid verzorgde.

Beeldschermen

Witte: "Een paar jaar geleden werd onze kerstdienst geleid door een dominee die beelden wilde laten zien. Daarvoor moesten wij een beamer plus scherm huren en installeren, dat gaf veel gedoe. De Stichting Grote Kerk wilde voor haar evenementen in de kerk ook graag de mogelijkheid hebben om met beeld te werken. Organisaties

die de kerk huren vragen daar om, het is tegenwoordig bijna standaard bij verhuur. Zowel de gemeente als de stichting zouden baat hebben bij een voorziening voor beeld. Zodoende." Om een keuze te maken tussen beeldscherm en beamer werd Wesotronic om advies gevraagd. Donselaar: "Elke kerk vraagt om een eigen oplossing. Welke technische aanpassingen zijn aanvaardbaar of wenselijk in de inrichting van de kerk? Projecteren op de muur is esthetisch minder ingrijpend dan projectie op grote schermen. ►

Stichting Grote Kerk

De Protestantse Gemeente Overschie is en blijft eigenaar van haar Grote Kerk. De Stichting Grote Kerk Overschie werd in 2003 opgericht om geld bijeen te brengen voor het onderhoud van de kerk.

Witte: “Wij onderhouden ons gebouw goed en daar hangt een flink prijskaartje aan. Afgelopen jaar werd het dak vernieuwd, dan heb je het al snel over drie ton aan kosten. Onze gemeente kan dat zelf niet meer opbrengen.”

De Stichting genereert inkomsten door fondsen te werven, door het organiseren van evenementen en door verhuur voor, bijvoorbeeld, bruiloften en conferenties. Witte: “Alles wat in een kerk kan, is toegestaan en er kan hier best veel. Een markt op Koningsdag, kinderdisco, films.” In de statuten is vastgelegd hoe hoog het bedrag is dat jaarlijks moet worden overgedragen. Goed geluid, mooie beeldschermen en kwalitatief goede camera’s maken het werk van de Stichting gemakkelijker. Meer bezoekers betekent ook meer behoefte aan sanitair. In een hal buiten de kerkzaal zijn twee kant-en-klare metalen units geplaatst met twee maal twee toiletten.

Pieter-Jan Donselaar, Ed de Graaff en An Witte

Licht is een factor: een beeldscherm biedt veel scherper beeld dan een beamer. Bij te grote lichtinval wordt beamerbeeld flets, zeker voor mensen achter in de kerk. In een grote kerk met heel veel mensen wordt een beamer weer interessant, omdat je veel groter kunt projecteren.

Alles afwegende werd in deze kerk gekozen voor beeldschermen van 98 inch, een gangbare maximale grootte.

Hier zou je grote beamers nodig hebben met sterke lenzen en grote lichtopbrengst. Dat zou duurder uitpakken dan de twee schermen die er nu hangen.”

Bijbelteksten

De Graaff: “De schermen voldoen prima, de mensen zijn er blij mee en beginnen er aan te wennen. Naast een papieren liturgie, beameren we alleen de Bijbelteksten en de liederen. Geleidelijk willen we meer elementen van de liturgie gaan beameren.” Donselaar: “Nog een voordeel van schermen is dat ze onderhoudsarm zijn. In een normale beamer moet je geregeld de lampen en filter verwisselen, en ze maken lawaai.” De Graaffs beeldteam gebruikt het toegankelijke programma Kerkbeamer, daarmee zijn ook de licenties voor de meeste liederen geregeld. Bij Kerkbeamer kan incidenteel de notatie worden aangevraagd voor een lied uit een bundel

waarvoor geen licentie is.

Het was even zoeken naar de ideale lettergrootte om mee te werken. Groot genoeg om leesbaar te zijn, klein genoeg om er genoeg tekst mee op één sheet te krijgen. Bij de ingang liggen Liedboeken, voor wie liever van papier meezingt.

Geluid

Een paar jaar daarvoor was de verouderde geluidsinstallatie vernieuwd. De Graaff: “Met twee tablets kunnen

we vier microfoons aansturen: twee headsets, een vaste en een draadloze microfoon. Wij kunnen er ook externe apparatuur op aansluiten, zoals een CD-speler.

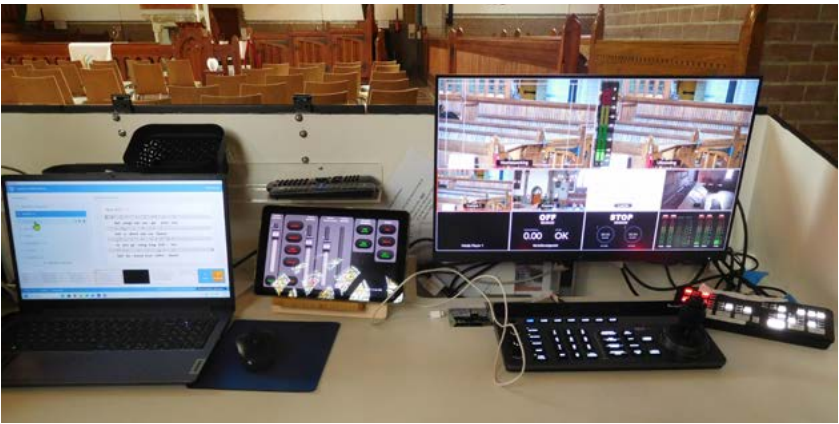
Voorheen bedienden de koster het geluid. Sinds een paar jaar hebben we een mediateam geluid en beamer. Nadat er wat kinderziektes de wereld uit geholpen waren, zoals de afstemming van de microfoons en de ontvangst van wifi-sigitaal, loopt het nu geheel naar wens.”

Links en rechts van het liturgisch centrum hangen onopvallend twee maal twee zwarte luidsprekers, van het Duitse merk Fohhn. Achter in de kerk, in de ontmoetingsruimte, hangen er nog twee, die bijvoorbeeld worden gebruikt als er een gemeentevond is. Donselaar: “Het zijn actieve luidsprekers, met ingebouwde versterker, van hoge kwaliteit. Vanwege mogelijke storingen maken wij liever geen gebruik van draadloze systemen. Deze luidsprekers zijn bekabeld, met een audiokabel en een stroomkabel. Ze kosten rond de € 9.000,- per stuk, exclusief BTW.

De Graaff: “Wat ik fijn vind aan dit systeem is dat, wanneer het orgel begint te spelen, alle microfoons automatisch worden uitgeschakeld. En als dat beter uitkomt, kun je het ook omzeilen. Je hoeft de headset of microfoon dus niet handmatig uit te zetten.” Het systeem heet orgel-ducking. Zet het vooral uit als de voorganger tekst heeft, die wordt ondersteund door orgelmuziek.

Beam-steering

Donselaar: “De luidsprekers werken met beam-steering, waardoor je het geluid nauwkeurig kunt richten op de plaatsen waar je het hebben wilt. In de kerk zijn veel harde materialen gebruikt: stucwerk, schoonmetselwerk, steen. Dat zorgt voor veel reflectie, het geluid gaat alle kanten op. Fijn

voor zingen en muziek, fataal voor spraakverstaanbaarheid. Beamsteering zorgt ervoor dat het geluid zoveel mogelijk wegblijft van de harde materialen, wat de spraakverstaanbaarheid verhoogt. Spraakverstaanbaarheid kun je meten en wordt uitgedrukt in een cijfer, dat minimaal 0.5 moet zijn. Veel kerken met oude installaties zitten gemiddeld rond de 0.4. Luidsprekers zoals hier gebruikt

“

Pan, Tilt en Zoom

voeren de kwaliteit op tot 0.75, een wereld van verschil.” De schaal van spraakverstaanbaarheid loopt tot 1. Die score wordt bereikt in een akoestisch ideale ruimte, zonder bijgeluiden, met een spreker die goed articuleert en een luisteraar zonder gehoorproblemen. Daarover gesproken: De Graaff meldt dat er door de gestegen kwaliteit en uitgebreide mogelijkheden van hoortoestellen nog maar een of twee mensen gebruik maken van de aanwezige ringleiding.

Camera’s

De kerk breidde ook het aantal camera’s uit. Witte: “Voorheen was er één camera, waardoor de mogelijkheden erg

beperkt waren. De Stichting had daar last van, omdat je bij uitzendingen van evenementen niet de hele kerk kon laten zien. In overleg zijn er twee bij gekomen. Een ervan staat gericht op het orgel. We kunnen in de livestream, of aan de mensen in de kerk, ook de spelende organist laten zien” Het mediateam uitzending zorgt ervoor dat de kerkdienst goed in beeld komt voor uitzending via kerkdienstgemist.nl. Donselaar: “Het zijn PTZ-camera’s, de letter staan voor Pan, Tilt en Zoom. Pan is de beweging van links naar rechts, horizontaal, Tilt is de beweging van boven naar beneden, Zoom is inzoomen. Je kunt de camera’s 360 graden ronddraaien. De bediening gaat via een klein toetsenbord en een joy-stick.” Extra licht ‘op de set’ is niet nodig, de kerkdiensten zijn doorgaans bij daglicht. Extra licht zie je wel bij evangelische gemeenten waar het liturgisch centrum eerder een goed uitgelicht podium is dan een liturgisch centrum.

Offertes

Voor de aanpassingen aan beeld en geluid vroeg de kerk een offerte

De preek in elke taal

Er komen verschillende technieken op de markt om de preek toegankelijk te maken voor mensen die de Nederlandse taal niet eigen zijn. Wesotronic presenteert haar oplossing op www.preeklezen.nl Donselaar: “Bij de geluidskast van de kerk installeren wij een mini-pc. Het audiosignaal komt daar binnen: het gesproken woord van de dominee. Vanuit de mini-pc wordt dat over het digitale netwerk gestuurd. Mensen kunnen via een app op hun telefoon, tablet of computer op afstand thuis de tekst meelesen in elke gewenste taal, met nagenoeg geen vertraging. Wij gebruiken daarvoor kunstmatige intelligentie. Wij hebben het systeem al in tientallen kerken geïnstalleerd. Het wordt onder andere veel gebruikt voor Oekraïense kerkbezoekers, Roemenen, Hongaren, Polen, Syriërs. Of in het Nederlands, voor wie doof of slechthorend is!” Wij bieden twee abonnementen aan. Het eerste is de live vertaling van de preek en andere gesproken teksten, zoals Bijbelteksten. Het tarief hiervoor is € 27,50 per maand. Het tweede, voor € 45,- per maand, biedt de mogelijkheid de preek achteraf in te zien en te bewerken. Hierbij wordt de tekst automatisch overgezet van spreektaal naar schrijftaal.” twee maal twee toiletten.

aan twee bedrijven. De ervaringen met de leverancier van de oude installatie, een van de twee, waren matig: er was altijd wel wat mis. Bij het andere bedrijf, Wesotronic, werkte de neef van de kerkenraadsvoorzitter, dat gaf vertrouwen.

Wesotronic bleek niet de goedkoopste, maar bood wel een hogere kwaliteit aan luidsprekers en service. De Graaff: “Met die service zit het wel goed, eventuele problemen worden snel opgelost. Pieter Jan reageert nog dezelfde dag op mijn mail en stuurt de volgende dag een monteur langs om het probleem op te lossen.” Donselaar: “Daarin proberen wij ons te onderscheiden: met de klant meedenken en snel schakelen. Wij hebben laatst de dag na de melding, en nog net voor Hemelvaart, de converter van een van de beeldschermen vervangen.”

Gemeente: www.protestantsegemeenteoverschie.nl
Stichting: <https://www.stichtinggrotekerkoverschie.nl>
Wesotronic: <https://wesotronic.nl/audiovisueel>

home keukens

Maak nu een afspraak met een van onze verkoopadviseurs
Voor uw zaal, verenigingsruimte, pastorie of kosterswoning.

(085) 10 44 552 info@homekeukens.nl

scan de QR code voor meer inspiratie

Backstage AV biedt oplossingen op gebied van KerkTV, beamer-, presentatie- en geluidsinstallaties

Audiovisuele uitdagingen?
Wij helpen u graag!

038 750 2830
www.backstageav.nl

Backstage av
audiovisuele specialisten

CAREBEEK UW PARTNER VOOR EEN EIGENTIJDSE & TOEKOMSTGERICHTE KERK.

Carebeek is een ontwikkelaar in maatschappelijk vastgoed, waaronder zorgwoningen en kerken. Carebeek heeft diverse kerken aangekocht en in herontwikkeling naar zorgwoningen en in sommige gevallen inclusief een nieuw te bouwen (kleinere) kerkzaal. Onderstaand een drietal actuele kerklocaties in ontwikkeling / aanbouw.

Almelo, 42 senioren appartementen met ontmoetingsruimte.

Heerhugowaard, 42 zorgwoningen met dagbesteding in de kerk.

Waalwijk, 50 senioren appartementen met ontmoetingsruimte.

Wij gaan graag vrijblijvend in gesprek om de (on)mogelijkheden te bespreken als u nadenkt over verkoop en/of herontwikkeling van een locatie.

Om de liefde en verbinding op de locatie voort te zetten!

www.carebeek.nl - tel: 0318-693727

DE JONG

PROJECT INRICHTERS

KANTOOR ZORG KERK

Bocksmeulen 35, Dokkum
www.dejongprojectinrichters.nl

BAVA LIGHT CONCEPTS

SYLVAIN POONSSTRAAT 14
2548 XX DEN HAAG
070 345 00 45
WWW.KERKVERLICHTING.EU

ARCHITECTURE PRODUCTION SALES

LICHTADVIEZEN * OMBOUWEN NAAR LED * RESTAURATIE * MAATWERK * MONTAGE * EIGEN FABRIEK

Ieder gebouw een eigen verhaal

In de Utrechtse Janskerk stonden vijf preekstoelen, die elkaar afwisselden én verhuisden van de ene naar de andere pijler. De bouw-geschiedenis van kerken toont continu verandering, vervanging en vernieuwing.

Tekst: **Kerkmagazine** | Beeld: **Martin van der Hoek**

De bouwgeschiedenis van een pand in kaart brengen, dat doet De Fabryck, een bureau voor bouwhistorisch onderzoek. Het werd in 1996 opgericht door drs. Jacqueline Heijenbrok en dr. Guido Steenmeijer. Samen en onafhankelijk van elkaar realiseerden zij inmiddels circa 385 projecten. Van klein en eenvoudig, een muurtje in een boerderij, tot zeer grootschalig en gecompliceerd: het Binnenhof. *Kerkmagazine* spreekt met Guido Steenmeijer over de bouwgeschiedenis van kerken.

Wat is een bouwhistorisch onderzoek?
“Wij analyseren panden, voornamelijk monumenten, vanuit historisch perspectief. Vaak denken mensen dat een pand in een bepaalde periode werd gebouwd, waarna er nooit meer iets wijzigde. Het tegendeel is waar, er zijn door de tijd heen meestal enorm veel veranderingen geweest. Hoe ouder een gebouw, hoe meer er veranderd is. Wij onderzoeken wanneer welk onderdeel, welke structuur tot stand is gekomen. Dat stelt je in staat om aan verschillende onderdelen waarde toe te kennen.

Wanneer is een bouwhistorisch onderzoek nodig?
“Zo’n onderzoek wordt tegenwoordig bijna standaard gevraagd door de

instantie die een vergunning voor een verbouwing verleent, veelal een gemeente. Het vormt de historische basis voor een verantwoorde vergunningverlening.

“*Hoe ouder een gebouw, hoe meer er veranderd is*

Dat is intussen staande praktijk, gemeenten zijn gaan inzien dat het nuttig was om de bouwgeschiedenis van een pand te kennen. Een gemeenteambtenaar kan niet alles weten. Soms gingen er elementen verloren die achteraf gezien belangrijk bleken. Als de eigenaar van een monumentaal pand wil verbouwen of aanpassen wordt daar doorgaans een architect bij betrokken. Dan wordt er contact wordt opgenomen met de gemeente: wat mogen we wel, wat mogen we niet? Om daarover een gefundeerd besluit te kunnen nemen is een bouwhistorisch onderzoek nodig.”

Hoe bepaalt u de waarde van de verschillende elementen?
“Er is een richtlijn voor wat, in jargon, ‘waardenstelling’ heet, met kleurcodes

die je in de plattegronden kunt gebruiken. Het gaat om drie categorieën. Elementen met een hoge waarde, authentiek, onmisbaar, van cruciaal belang: probeer dat te allen tijde te bewaren, kleur blauw. Elementen met een indifferente waarde; als je gaat ingrijpen, kun je deze verwijderen zonder dat er veel verloren gaat, kleur geel. Bijvoorbeeld: een tussentijds aangebracht toiletgroep, die afbreuk doet aan het gebouw en beter naar elders kan worden verplaatst. En een middengebied met elementen waar je het over kunt hebben, kleur groen.”

U brengt de waardes in kaart, u beslist niet wat ermee moet gebeuren?
“Klopt. Ons advies is de onderlegger voor de besluiten van de gemeente en andere vergunningverleners en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De elementen die de kleur groen krijgen vormen een grijs gebied, waar discussie over kan plaatsvinden om er daarna in goed overleg besluiten over te nemen. Soms leidt de afweging van belangen ertoe dat er iets moet

verdwijnen om iets anders te kunnen behouden.”

Zitten er aan kerken specifieke bouwhistorische aspecten?
“Absoluut. Pakweg tien jaar geleden onderzochten wij in opdracht van de gemeente Utrecht een aantal van de tien binnenstadskerken. Er stonden kerken op de nominatie om gesloten en afgestoten te worden. De gemeente wilde in kaart brengen wat de mogelijkheden tot herbestemming waren. Daar rolde een, op kerken toegesneden, onderzoeksmodel uit. Kerken hebben namelijk een zeer specifieke functie: de beleving van het geloof. Daar speelt de ruimtelijkheid van het gebouw een rol, wat gebeurt er, hoe werd er destijds over gedacht in het kader van het daar gepraktiseerde

geloof? Dat alles zorgde voor een verdiepingsslag ten opzichte van het gewone bouwhistorisch onderzoek.”
U verrichte dit bouwhistorisch onderzoek voor de Kathedrale Basiliek Sint-Bavo in Haarlem.
“Dat is een betrekkelijk jong monument, ruim honderd jaar oud. Wat naar boven kwam, is dat er lang aan het gebouw is doorgewerkt. Zoals aan de middeleeuwse kathedralen waar eeuwen aan gewerkt werd. Dat leek deze architect, Joseph Cuijpers, ook beoogd te hebben: het is niet af, maar dat geeft niet, werk er gerust aan verder. Eerst kwam het koor, daarna het schip, tot slot de grote torens waar de kerk om bekend is. Ook binnen ging het werk door. Tientallen jaren lang zijn er nog schilderijen en mozaïeken aangebracht. Wij concludeerden dat je daar mee door mag gaan. Er hoeft geen glazen stulp overheen, het werk aan de kathedraal gaat door. Dat is wat er gebeurde. Er zijn nieuwe glas-in-loodramen gekomen en er werden teksten geschilderd op plaatsen die daarvoor bestemd waren, maar nooit benut werden.”

Onderzoekt u ook het interieur: preekstoelen, altaren, beelden en banken?
“Zeker, dat is bij kerken een

belangrijk aspect. In katholieke kerken is de afwerking een integraal onderdeel van het gebouw. We benoemen bijvoorbeeld heiligenbeelden die een authentiek deel vormen van de kerk, naast elementen die niet per se een aanwinst zijn. Interessant voor ons is dat voor de katholieke eredienst gebouwde kerken naar protestanten zijn overgegaan. Wat gebeurde er daarna mee? Men ging om te beginnen op zoek naar de ideale opstelling van de banken en de preekstoel voor de protestantse kerkdienst.”

Hoe verging het de preekstoel?
“Natuurlijk was er al een preekstoel, die meestal werd verplaatst en regelmatig vervangen. In de Utrechtse Janskerk kun je zo drie, vier, vijf preekstoelen aanwijzen die er op verschillende plekken geweest zijn. Er werd regelmatig onderling geruild met andere Utrechtse kerken. Rond 1830 was er een grote renovatie en werden alle banken vernieuwd. Daarna werd een nieuwe preekstoel in dezelfde stijl besteld. Als die stijl honderd jaar later uit de mode is, komt er weer een nieuwe en wordt de oude verkocht. Er zijn altijd kleinere kerkgenootschappen die belangstelling hebben voor hergebruik. Er wordt niet veel weggegooid. Bij de volgende restauratie: weer een nieuwe, beter

Hoe klinkt dit in de kerk?

Bestel online op:
www.kerkkaars.nl

RELIGIEUZE
KWALITEITS
KAARSEN

Bekijk ons compleet assortiment
kwaliteitskaarsen op www.kerkkaars.nl
Wij verzenden uw bestelling
binnen 24 uur.

Van Lierop houdt uw monument waardig...

- > HOUTINSECTENBESTRIJDING
- > ZWAMBESTRIJDING
- > HOUTHERSTEL MET EPOXYTECHNIEK
- > VOCHTBESTRIJDING
- > ONDERZOEK
- > ONDERHOUDSABONNEMENTEN

MEER DAN
60
Jaar
ERVARING

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrijft Vocht

0172 43 35 14

WWW.VANLIEROP.NL

RDJAV
PASSIE VOOR AUDIOVISUELE TECHNIEK

“Wij weten hoe belangrijk het is dat de
techniek **altijd naar behoren werkt!**”

- ➔ Vaste audiovisuele installaties
- ➔ Adviestraject voor kerken
- ➔ Cursussen voor Kerktechnici

Bel voor advies: 0318 - 845 980

Kryptonstraat 22 | 6718 WR Ede | info@rdj-av.nl | www.rdj-av.nl

Grafmonument Grote Kerk Almelo

passende preekstoel!
In de Janskerk stond de preekstoel tegen één van de vier pijlers van het dwarschip, aan de kant van het schip. Dat is de katholieke opstelling. Na de Reformatie verhuist de preekstoel naar de pijler aan het begin van het koor. Het koor doet niet meer mee en dient alleen nog als achtergrond. En nog een keer: naar één van de andere vieringpijlers, aan de oostkant. En weer: midden voor het koor. En uiteindelijk verdween de preekstoel.
Het is vaak een eye-opener als wij in onze rapportage laten zien dat de geschiedenis van een monument een verhaal vertelt, ieder gebouw een eigen verhaal.”

Hoe gaat u te werk bij een bouwhistorisch onderzoek?

“Wij doen onderzoek in archieven en bezoeken het gebouw.
Voor wat betreft het onderzoek is het in ons voordeel dat Nederland al eeuwen een bureaucratisch landje is. Je kunt heel veel feiten terugvinden in archieven, soms van de kerk zelf, soms gemeentelijk of provinciaal.
Nederland is ook hiërarchisch: er zijn altijd hogere instanties die meekeken en alles noteerden. En Nederland is op de penning:

het volgen van geldstromen levert veel informatie op. Financiële administratie wordt vaak eeuwenlang bewaard. We vinden rekeningen van de bouw van een kapel, tot in detail en met de kwitanties erbij, waarin een ambachtsman keurig zijn werkzaamheden omschrijft. Het is verbluffend wat je daar kunt aantreffen.”
Steenmeijer ziet dat er van veranderingen die nu in kerken en andere gebouwen worden aangebracht veel minder wordt genoteerd en bewaard. Dat maakt het werk van zijn collega's over 100 jaar lastiger.

En u wandelt rond in de kerk.

“Wij gaan altijd samen, twee zien meer dan één, niet afgeleid door andere mensen om ons heen. Wij wisselen uit wat we zien en maken uitgebreid foto's die ons later nieuwe details laten zien. Bijvoorbeeld een detail van een balk, een afwerking die typisch is voor 1450. Of: die balk is hergebruikt, er zit een naad in. Veel zit 'm in de details.
Het kan ook heel nuttig zijn om iemand te spreken die al lang bij het beheer en de geschiedenis van de kerk betrokken is. Zo iemand weet heel veel, ook zaken die niet op papier zijn vastgelegd. Het is orale geschiedenis, waar wij altijd erg tuk op zijn. Tegelijk moet je oppassen: het geheugen kan misleidend zijn.”

www.defabryck.nl

Vrededorstkerk wordt Koptische kerk

De protestanten in Beverwijk verkochten vorig jaar hun Vrededorstkerk aan de Laan der Nederlanden. De nieuwe naam van de kerk luidt: Koptisch Orthodoxe Kerk van Sint Paulus en Sint Petrus.

Tekst: Kees Posthumus | Beeld: Protestantse Gemeente Beverwijk – Wijk aan Zee

Het is een feit: een kerk verkopen doet pijn. Een pleister op de wond kan zijn wanneer de kerk bewaard blijft voor de christelijke eredienst, van welke denominatie dan ook. Een prettige verkoopprijs kan daarna wellicht een tweede pleister zijn. Protestants Beverwijk maakte het mee, vertelt Teun-Jan Tabak. Hij is voorzitter van de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Beverwijk – Wijk aan Zee. De gemeente telt rond de 500 leden.

Hoogovens

Tabak: “Na zestig jaar verkochten wij vorig jaar de Vrededorstkerk aan de Koptische Kerk. Deze enorm grote kerk, met plaats voor 1.000 kerkgangers, werd gebouwd in 1964, in een nieuwbouwwijk. Er kwamen in die tijd veel gereformeerden uit Groningen, Friesland en Drenthe richting de IJmond om te gaan werken bij Hoogovens, nu Tata Steel. Zij vonden in deze kerk hun geestelijk onderdak. In de plannen van de gemeente

was aan de Laan der Nederlanden plaats gereserveerd voor drie kerken: hervormd, gereformeerd en rooms-katholiek. De rooms-katholieke kerk kwam er en is intussen alweer afgebroken. De hervormden zagen af van nieuwbouw. De gereformeerde Vrededorstkerk hield het zestig jaar vol.” Zestig jaar borrelde en bruiste de Vrededorstkerk. “Ochtenddiensten, middagdiensten, enorm veel clubwerk, verenigingswerk, onderdak biedend aan iedereen, waaronder vakbondsactiviteiten. Rommelmarkten, muziekkuitvoeringen, de kerk werd volop voor van alles gebruikt.”

Oud of modern

Het Samen-op-Wegproces leidde naar de Protestantse Gemeente Beverwijk Tabak: “In 2003 voerden wij een lange discussie over de toekomstige kerk voor de nieuw ontstane gemeente. De keuze was tussen de monumentale, eeuwenoude Grote Kerk uit 1640 of de moderne Vrededorstkerk uit 1964.

“

Op zondag zijn wij er!

“Uiteindelijk viel de keuze op de Vrededorstkerk. Dat betekende dat de Grote Kerk zou worden verkocht, en dat lukte niet. Het is een eeuwenoud gebouw, een Rijksmonument, met een monumentaal orgel en oude predikantenborden. Een tableau waar het Onze Vader op staat is een aantal jaren geleden opgehaald om in het Rijksmuseum tentoongesteld te worden. Wij wisten niet eens goed over welke rijkdom wij beschikten. Wij voelden ons verantwoordelijk voor dit erfgoed en wilden de kerk niet verkopen aan een projectontwikkelaar om er een koekjesfabriek in te vestigen.” Tijdelijk werd de kerk, met toestemming van de kerkenraad, gebruikt voor sociale en culturele activiteiten, op initiatief van de sterk op cultuur betrokken theoloog Bert Kisjes. Dat liep goed, maar verkoop bleef uit.

Kerkgangers in de Vrededorstkerk

Grote Kerk

Gaandeweg werd de gemeente kleiner door vergrijzing. Niet door ontkerkelijkking, aldus Tabak, want mensen die nu naar de kerk gaan, blijven komen. “Na opnieuw veel discussie viel een nieuw besluit: wij verkopen onze kerken, de Vrededorstkerk, de Grote Kerk en op termijn onze kerk in Wijk aan Zee. En we huren de Grote Kerk terug voor de zondagse kerkdiensten. Er is een Stichting Grote Kerk opgericht, die het monumentale gebouw gaat opknappen en exploiteren. Binnen afzienbare tijd zal deze Stichting eigenaar worden van de kerk. Op zondag blijft er plaats voor de kerkdiensten van onze gemeente. Doordeweeks zijn er allerlei activiteiten en op zondag zijn wij er.”

Kopten

Een paar jaar eerder vroegen Koptische christenen aan de Protestantse Gemeente of zij de kerk konden huren voor hun erediensten. Zij wilden een kerkplanting doen voor de Koptische christenen tussen Alkmaar en Haarlem. De bisschop van deze kerk zetelt in een voormalig gereformeerde kerk

Koptische christenen

De kopten zijn de inheemse christenen van Egypte. Na de verovering van Egypte door de islamitische Arabieren in de 7e eeuw werd kopten de naam voor de inheemse christenen van Egypte. In Nederland telt de Koptisch-Orthodoxe gemeenschap rond de 10.000 leden. Zij komen voornamelijk uit Egypte, Eritrea, Ethiopië en Soedan. Er zijn 11 parochies die vallen onder het Koptisch-Orthodox Bisdom van Nederland. Sinds eind jaren '90 werken de Koptisch-Orthodoxe parochies samen met andere christelijke gemeenschappen. In 2005 werd de kerk lid van de Raad van Kerken in Nederland.

aan het Amsterdamse Mosplein, die is omgebouwd tot orthodox klooster. “Vanaf het begin was duidelijk dat zij de kerk wilden kopen, mochten wij hem ooit willen verkopen. Mei vorig jaar werd de koop gesloten en afgelopen zomer brachten zij er, in goed overleg, een iconostase in aan. Dat is een wand vol met iconen, die de altaarruimte afschermt van de ruimte waar de kerkgangers zich bevinden.” Het plan was dat de protestantse gemeente de kerk zou blijven gebruiken tot de Grote Kerk opgeknapt was. “Maar we voelden ons er steeds minder thuis. Dat was de reden om onze verhuizing naar de Grote Kerk te bespoedigen. In de week voor Pinksteren dit jaar gingen we over.” Lang huurden de Koptische christenen de kerk op zaterdag. Nadat ze de kerk hadden gekocht, wilden zij naar de zondag. Dat werd lastig, omdat de Protestantse Gemeente daar voorlopig hun diensten hielden. Er kwam een compromis: van half tien tot kwart voor elf voor de protestantse dienst, daarna voor de Koptische dienst. Tabak: “Het is

allemaal goed gegaan. Wij verlieten de kerk rond kwart voor elf, dan stonden de Kopten al in de gang te wachten.”

Vorstelijk

Sinds Pinksteren 2025 kerkt de Protestantse Gemeente in de monumentale Grote Kerk. De nieuwe stichting zal het gebouw laten opknappen en moderniseren, met onder andere nieuwe toiletten, horeca-voorzieningen, verwarming en nieuw beeld en geluid. Voor de Koptische christenen is het wachten totdat hun paus naar Europa komt, om de kerk in te wijden. Hij komt niet voor niets: het aantal Koptische kerken in Europa groeit flink. Tot slot: op de vraag voor welk bedrag de Vrededorstkerk van eigenaar verwisselde, antwoordt Tabak diplomatiek: voor een vorstelijk bedrag. “Dat had te maken met andere religieuze kapers op de kust, die het gebouw ook wilden kopen.”

Vrededorstkerk aan de Laan der Nederlanden

Orgel in de Grote Kerk Beverwijk

Protestantse Gemeente: www.pknbeverwijk.nl
Koptisch Orthodoxe Kerk: www.koptischekerk.nl

SINDS 1922

Hekkers & van 't Spijker

MEUBELMAKERIJ
GESPECIALISEERD IN
ANTIJKRESTAURATIE

MOLENALLEE 5 - 7384 AM WILP / POSTERENK
TEL. 0571 - 26 20 07 - WWW.HEKKERS-SPIJKER.NL

ALEXSION

PARTNER TEGEN ONGEDIERTE

Professionele ongediertebestrijding

- ✓ Ervaren ongediertebestrijders
- ✓ Betaalbare tarieven
- ✓ Snelle reactie

Scan voor meer info

www.alexision.nl

Kerkenbeheer actueel

Nieuwe kapel Maasbommel

Eind 2023 sloot de Sint Lambertuskerk in Maasbommel haar deuren. De beslissing om de kerk te sluiten was onontkoombaar, begrepen ook de parochianen. Maar ze bedachten een list.

De mensen in het dorp misten een plek om te bidden en Maria te vereren. Zij kwamen op het idee om een nieuwe kapel te bouwen. Die plannen worden steeds concreter.

De kapel komt naast de ingang van het kleine kerkhof aan de Kerkstraat in Maasbommel. Het zal ook ruimte bieden aan het onderhoudsteam van de begraafplaats. Die kunnen er pauze houden en hun gereedschap opbergen, twee vliegen in een klap.

Bij de gemeente West Maas en Waal is een bouwvergunning aangevraagd. Bij het bisdom is om toestemming verzocht. Geld voor de bouw komt uit de parochiekas en uit giften van bewoners, die het initiatief een warm hart toedragen.

In een kapel van de gesloten kerk stond een bijzondere beeldengroep, met Onze Lieve Vrouwe van La Salette en twee herderskinderen. Het maakte Maasbommel tot een bescheiden bedevaartsoord. In het kleine alpendorpje La Salette zou Maria zijn verschenen aan twee herderskinderen. De beeldengroep staat nu in de opslag, het is de bedoeling om deze straks op te stellen in de nieuwe kapel.

Het Ziltepad breidt uit

De pelgrimsroute langs de noordelijke kustlijn breidt met zes nieuwe etappes uit naar Noord-Holland. Het pad is een initiatief van Groninger Kerken, Alde Fryske Tsjerken en Visitwadden

De uitbreiding sluit aan bij de toenemende populariteit van 'slow travel', een vorm van reizen waarbij verdieping, rust en verbinding met de omgeving centraal staan. Patty Wageman, directeur Groninger Kerken: "Deze route is niet alleen een prachtig voorbeeld van samenwerking tussen provincies maar draagt ook bij aan duurzame verbindingen tussen dorpen, landschap en cultureel erfgoed." Met de uitbreiding komen er drie nieuwe kerken bij waar pelgrims kunnen overnachten, waarmee het totaal op zes komt. Kunstenaar Gerrit Terpstra ontwierp speciale en unieke stempels voor het Ziltepad, geïnspireerd op de historische kerken langs de route. Hiermee kunnen de pelgrims hun toch verrijken. Podcasts brengen de verhalen achter de kerken en hun rijke geschiedenis tot leven. Tijdens de feestelijke opening van de uitbreiding in de kerk van Oosterland (Noord-Holland) was een film te zien, waarin de onmisbare vrijwilligers, zonder wie Het Ziltepad niet kan bestaan, in het zonnetje werden gezet. De komende jaren groeit het Ziltepad door naar 22 etappes waarmee het uiteindelijk loopt van Termunten tot aan Den Helder.

Bron: Brabants Dagblad

Bron: www.visitwadden.nl/ziltepad

Subsidie redt klooster Nieuw Sion

Dankzij een provinciale subsidie van 900.000 euro kunnen de historische panden van klooster Nieuw Sion in Diepenveen bij Deventer behouden blijven. Het geld is bestemd voor de verduurzaming van de gebouwen.

Er was een bureaucratische omweg nodig om dit mogelijk te maken. Het klooster ontvangt namelijk al 1,2 miljoen voor verduurzaming vanuit het Rijk. Twee geld uit hetzelfde potje ontvangen kan niet. Daarom komt het geld van de provincie Overijssel uit het erfgoedfonds. De gemeente Deventer wees een eerdere subsidieaanvraag van rond de zes ton af. Na het vertrek van de cisterciënzer broeders in 2015 nam een oecumenisch initiatief het klooster over. Intussen functioneren er drie gemeenschappen. Een getijdengemeenschap houdt de traditie van de getijdengebeden in stand, met dagelijks vier gebeden. Een woongemeenschap zorgt voor permanente bewoning van het gebouw. Een werkgemeenschap houdt het klooster en de tuinen in goede staat en ontvangt bezoekers. Ruimtes worden tegen redelijke vergoedingen verhuurd aan groepen van buiten en men kan er deelnemen aan retraites en festivals. Nieuw Sion beschikt over een restaurant, een bierbrouwerij en een gastenhuis. Er is veel aandacht voor natuur en duurzaamheid. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt met lokale producten.

Bron: Gemeente Deventer en Klooster Nieuw Sion - www.nieuwsion.nl

Foto's Thea van den Heuvel

STEVENSKERK NIJMEGEN

 VAN
HOOGVEST
ARCHITECTEN

Uw kerkvloer onze zorg

Met een persoonlijke aanpak en liefde voor ons vak gaan we voor hoge kwaliteit. Elke dag. Al sinds 1908.

- Restaureren en schuren van bestaande vloeren
- Nieuwe houten vloeren en pvc-vloeren

MAAK EEN AFSpraak OF KOM LANGS IN DE SHOWROOM

Showroom
Watergoorweg 71
3861 MA Nijkerk

Contactgegevens
0341-353 772
www.hetvloerenhuis.nl

VELLEMA TORENUURWERKEN

Passie voor mens en techniek!

Vellema Torenuurwerken

Dé specialist op het gebied van onderhoud, reparatie, restauratie of vervanging van:

- ✓ Luidklokken, slaghamers, klepels en luidmotoren
- ✓ Wijzers, wijzerplaten en aandrijvingen
- ✓ (Led) verlichting op wijzers en wijzerplaten
- ✓ Monumentale uurwerken
- ✓ Automatisch gewichten-opwindsysteem
- ✓ Slingervangstelsel t.b.v. tijdcorrectie van monumentale uurwerken
- ✓ Moederklokken met DCF-ontvanger

Ook voor het verzorgen van periodieke smeer- en inspectiebeurten aan de klokken- en uurwerkinstallaties kunt u bij ons terecht

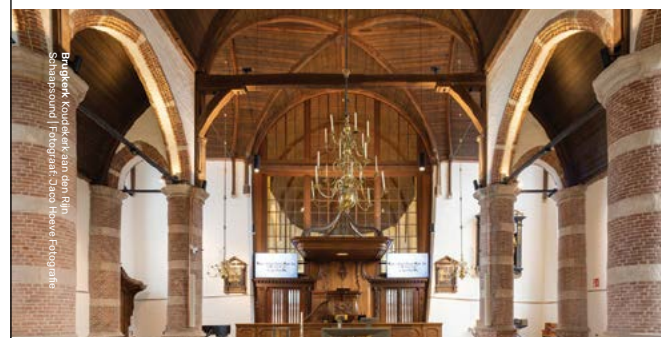
Vellema Torenuurwerken B.V.

Grienedyk 48, 9074 AC Hallum
0518-432299
www.torenuurwerken.nl
info@vellema.nl

Duurzame verlichting voor kerken

Ontwerp & fabricage van LED verlichting in Nederland sinds 2002

CLS is dé specialist in verlichtingsoplossingen voor kerken, zowel voor binnen- als buitenverlichting.

Onze LED armaturen passen perfect, omdat ze:

- 1-op-1 te vervangen zijn met uw huidige installatie
- Op maat gefabriceerd zijn voor uw project
- Flikkervrij zijn, voor video-opnames

CLS LED
Bijsterhuizen 2523
6604 LM Wijchen
026 326 36 76
info@cls-led.com
www.cls-led.com

Neem contact op voor een vrijblijvend adviesgesprek!

Uw administratie sneller en eenvoudiger?

Dat is onze uitdaging!

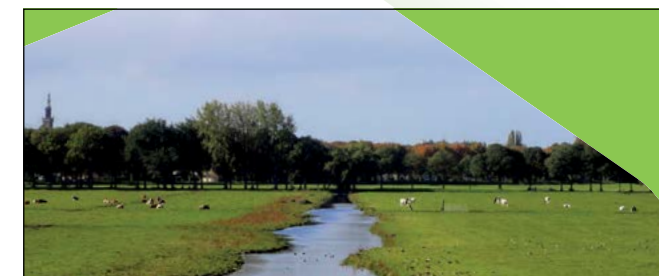
Onze software is altijd actueel en up-to-date. Hiermee kunt u uw gehele financiële administratie (laten) verzorgen, zo eenvoudig mogelijk. We investeren veel in het (semi-)automatisch inboeken van facturen en bankafschriften. Ook iets voor u? KKA werkt voor kerken en doet dit zonder winstoogmerk. Inmiddels hebben we ruim 500 tevreden opdrachtgevers. Waar kunnen wij u mee helpen?

Ons professionele administratiekantoor ontzorgt uw kerkelijke gemeente

KKA
Administraties & Advies
SilasGroep.nl/kka
T 085 - 890 21 10

KKA is onderdeel van de Silas Groep

Uw kerkelijk onroerend goed professioneel beheerd?

Dat is onze uitdaging!

Wij ontzorgen uw kerkelijke gemeente en beheren uw grond of gebouwen. We zorgen voor goede juridische overeenkomsten, monitoren lopende contracten, passen deze aan waar nodig en verzorgen correcte berekeningen van de jaarlijkse toegestane verhogingen. Wij werken voor kerken en doen dit zonder winstoogmerk. KKG heeft 515 tevreden opdrachtgevers waarvoor wij 13.619 ha grond beheren.

Uw rentmeester en makelaar in kerkelijk onroerend goed

KKG
Rentmeesters & Makelaars
SilasGroep.nl/kkg
T 085 - 890 21 10

KKG is onderdeel van de Silas Groep

Een goede toekomst voor uw kerkgebouw?

Dat is onze uitdaging!

Het bezit van kerkelijk onroerend goed kan ingewikkelde en emotionele vragen opleveren. Sluiten de kerkgebouwen nog aan bij de wijze waarop u kerk wilt zijn? Soms zijn verkoop, een alternatieve bestemming of ontwikkeling van vastgoed een oplossing. Onze ervaren rentmeesters adviseren, bemiddelen bij aan- en verkoop en taxeren kerkgebouwen en ander kerkelijk vastgoed. Wat kunnen zij voor u betekenen?

Uw rentmeester en makelaar in kerkelijk onroerend goed

KKG Adviseurs
Rentmeesters & Makelaars
SilasGroep.nl/kkg-adviseurs
T 085 - 890 21 10

KKG Adviseurs is onderdeel van de Silas Groep

Uw HR en salarisadministratie eenvoudig en op orde?

Dat is onze uitdaging!

Onze software is altijd actueel en up-to-date. Binnen uw eigen portaal kunt u uw gehele salarisadministratie en alle HR-zaken (laten) verzorgen. Uw medewerkers kunnen zelf hun verlof en declaraties inbrengen. Dat scheelt u veel boekwerk! Wij werken voor kerken en doen dit zonder winstoogmerk. Ons salarisbureau heeft ruim 700 tevreden opdrachtgevers. Bent u de volgende?

Ons professionele salarisbureau ontzorgt uw kerkelijke gemeente

KKA
Administraties & Advies
SilasGroep.nl/kka
T 085 - 890 21 10

KKA is onderdeel van de Silas Groep

Breng uw kerk tot leven met onze audiovisuele oplossingen! Beeld, licht en geluid met een simpele bediening vanaf uw tablet.

www.rientsfaber.nl

RIENTS FABER
LICHT • GELUID • BEELD

Het verleden is waardevol

De toekomst ook

Vanaf 1 oktober is de herbestemmingssubsidie weer beschikbaar

MOONS
ARCHITECTEN & ERFGOED ADVISEURS

Bedrijfsnieuws

Tekst: **Bastiaan van Soest**

Nieuwe stoelen voor Woudenberg

Maar liefst 600 stoelen leverde De Jong Projectinrichters onlangs voor het nieuwe kerkgebouw 'De Oosterpoort' van de hervormde gemeente van Woudenberg.

Voor het nieuwe kerkelijk centrum van de hervormde gemeente viel de keuze op de Casala Lynx I stoel. Deze stoelen zullen met name in de kerkzaal gebruikt worden. "Samen met het projectteam van de kerk dachten we mee over het juiste model, de bekleding en de kleur. Daarbij was de akoestische werking van de stof een belangrijk aandachtspunt, passend bij de wensen voor de kerkzaal", vertelt Jan Wouter Veenstra, eigenaar van De Jong Projectinrichters. "In dit project kwamen comfort, akoestiek en uitstraling samen."

Extra bekledingsstof

De projectinrichter uit Dokkum werd gekozen vanwege de presentatie, de duidelijke offerte en een persoonlijke benadering. Deze gaven het vertrouwen dat nodig was voor een fijne samenwerking, stelt Veenstra. "Ook bijzonder: we leverden extra bekledingsstof zodat het liturgisch centrum van de

gemeente in dezelfde stijl kon worden afgewerkt. Zo ontstond er een mooi geheel." Veenstra: "De stoelen werden op de afgesproken dag geleverd en geplaatst, precies volgens planning en met zorg. Een project waar we trots op zijn en waar de opdrachtgever met tevredenheid op terugkijkt."

 www.dejongprojectinrichters.nl

GELD NODIG VOOR VERBOUWING OF VERDUURZAMING?

SKG

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

SKG biedt u:

- ⚡ diverse financieringsmogelijkheden
- ⚡ gunstige rentetarieven
- ⚡ passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie op skggouda.nl

Appartementen in Lucaskerk Vlaardingens

Architectenbureau Studioschaeffer bouwt de kerkzaal van de voormalige rooms-katholieke Lucaskerk in Vlaardingens om tot 13 appartementen.

Van het kerkgebouw, ontworpen door Pierre Cuypers, springt de toren direct in het oog. Daarachter staat een moderne kerkzaal uit 2004. Doordat het aantal kerkgangers terugloopt en twee parochies samengaan, komt het gebouw leeg te staan. Naast woningen krijgt het gebouw ook een maatschappelijke bestemming, vertelt architect Ellen de Graaf. "Er komt een verdieping op het gebouw, zodat het geheel ruimte biedt aan 13 woningen. In de toren, eigendom van de gemeente Vlaardingens, zit nu een stilteruimte. In de entreezone van het gebouw willen we iets als een buurtcafé starten en het verhaal van de kerk vertellen. Zo blijft de geschiedenis zichtbaar.

Buitenterrein

Studioschaeffer keek mee met de eigenaar van het kerkgebouw. De Graaf: "Het gebouw, uit 2004, heeft de voordelen van modern gebouw en het aanzicht van iets nieuws. Het glazen tussenstuk

tussen de toren en het kerkgebouw verdwijnt en er komt een gezamenlijk buitenterrein waar de bewoners en de maatschappelijke functie samenkomen."

De verbouwing, die eind van dit jaar moet beginnen, zal medio 2027 afgerond worden. De woningen in het voormalige kerkgebouw zijn bedoeld voor starters op de woningmarkt.

 www.studioschaeffer.nl

VEEL AUDIO- INSTALLATIES DOEN NIET WAT ZE KUNNEN...

U weet wat er aan de hand is?

Complete generaties zijn er mee opgegroeid:
Apparatuur inkopen voor de laagste prijs.
Aansluiten. Doet 'ie het? Soms nog de vraag:
Kunt u mij allemaal verstaan?

Echter: iedere ruimte heeft een eigen specifiek karakter, waarbij eisen gesteld worden aan de geluidweergave. Eringa Geluid / Eringa Facilitair specialiseert zich op het gebouw-gebonden optimaliseren van uw audio-installatie: samen met u bepalen we de (meer)waarde van verschillende test-combinaties.

1. SPECIALE AANDACHT VOOR TOEHOORDERS MET EEN "AFNEMEND GEHOOR"
2. LUIDSPREKERTECHNIEK DIE MINDER "LAST" HEEFT VAN RUIMTEGALM
3. MUZIEKBELEVING: VRAAG GERUST EEN PROEFOPSTELLING
4. VOOR BETAALBARE NAZORG: "DICHTBIJ IS HET BEST"

advies verkoop technische service
Het EringaGeluid

hifi audio & audiovisuele techniek • advies & technische service

Oostergrachtswal 109,
8921 AC, Leeuwarden
T. 058 213 87 87
M. 06 3037 6447 (24/7)
info@eringa.eu
info@eringafacilitair.nl
www.eringa.eu

Yamaha - K-Array - Monacor - Aparte
Sennheiser - D P A - Dateq

LAKERVELD
Ingenieurs & Architecten

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

- Restauratie
- Renovatie
- Herbestemming
- Verduurzaming
- Vastgoed onderhoud

LAKERVELD.NL

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Heldoorn B.V.
 RESTAURATIES & GEVELWERKEN

Heldoorn Restauraties & Gevelwerken B.V.

A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 355 78 79

www.voegbedrijfheldoorn.nl

Bedrijfsnieuws

Teruggave energiebelasting voor kerken

Veel kerken weten het niet: ze kunnen jaarlijks tot 50 procent van de betaalde energiebelasting terugvragen. Zelfs met terugwerkende kracht tot 5 jaar. Brands Subsidieadvies helpt kerkbesturen hierbij en regelt het hele traject, inclusief het contact met de Belastingdienst.

Voorwaarde is dat de energieaansluiting op naam van de kerk staat en dat het gebouw grotendeels door de kerk wordt gebruikt, stelt een van de adviseurs van Brands Subsidieadvies. "Wij werken op basis van 'no cure, no pay'. De kerkelijke gemeente betaalt alleen bij succesvol terugvragen." Een rekenvoorbeeld: bij een jaarlijkse belasting van € 1.500,- ontvangt de kerk ongeveer € 750,- terug. Vraagt de kerk het over vijf jaar terug, dan kan dat oplopen tot ruim € 3.750,-. "Brands Subsidieadvies controleert al deze mogelijkheden en verzorgt de aanvraag van begin tot eind."

Risicovrij

Zo neemt Brands de kerken een taak uit handen. Waarom zou dit voor een kerkelijke gemeente interessant zijn? "Je hebt direct financieel voordeel: tot 50 procent terug over de betaalde

energiebelasting. Daarnaast bieden we professionele ondersteuning: wij nemen het volledige proces uit handen, de kerkelijke gemeente heeft er zelf geen omkijken naar. Tot slot is ons model risicovrij: tot een succesvolle aanvraag zijn er geen kosten voor de kerkelijke gemeente aan verbonden."

www.brandssubsidieadvies.nl

Nieuw geluid voor Gereformeerde Gemeente Goes

Wesotronic voorzag recent de Sionkerk in Goes, met 1850 zitplaatsen één van de grotere kerken in Nederland, van nieuwe luidsprekers.

De bestaande luidsprekers in het kerkgebouw van de gereformeerde gemeente waren al tientallen jaren oud en begonnen de nodige mankementen te vertonen, stelt Roy Holzmann van Wesotronic. "Ook waren er klachten over de spraakverstaanbaarheid in de kerk." Na onderzoek en een nauwkeurige 3D-simulatie van de kerk, bleek dat de Fohhn DLI 430 luidsprekers van Fohhn Audio AG de perfecte oplossing zouden bieden.

Spraakverstaanbaarheid

Twee hoofd-luidsprekers verzorgen het geluid in het grootste deel van de kerk, inclusief de galerij.

"Met hun indrukwekkende lengte van 4,3 meter en beamsteering-technologie is het geluid uiterst precies te sturen, wat een hoge spraakverstaanbaarheid garandeert.", aldus Holzmann.

Voor de uiterste zijflanken kwamen er vier compacte luidsprekers, eveneens van Fohhn. Holzmann: "Samen zorgen ze voor een perfecte dekking, tot in elke hoek. Voor ons was het een unieke uitdaging voor geluidsoptimalisatie. We zijn trots dat we dit project hebben gerealiseerd. Metingen in de kerkzaal bevestigden het resultaat: overal in de kerk is het geluid nu kristalhelder en gelijkmatig in volume."

www.wesotronic.nl

Vanaf nu verkrijgbaar!
Live ondertiteling en live vertaling in alle talen mee te lezen via de app
Bel voor een demo

"Wij vertalen uw wens naar een passende installatie"
Baars Audiovisueel is hét adres voor een op maat gemaakte audiovisuele installatie speciaal voor uw kerk!

- Eenvoudige bediening
- Sprakverstaanbaarheid
- Hergebruik van goede apparatuur
- Bedrijfszekere installatie
- Training en nazorg

BAARS
AUDIOVISUEEL
www.baarsav.nl | 085 0230 444 | info@baarsav.nl

Kerk met een verhaal

Kerk op de berg

In Nederhorst den Berg ligt de protestantse Willibrordkerk letterlijk op een berg, het hoogste punt van het dorp. Dat is voor de gelovigen een forse klim.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Martin van der Hoek**

Volgens een oud volksverhaal ontstond de berg uit de plaatsnaam dankzij de zusters van een klooster in het naburige Huizen. Als boetedoening moesten zij zand van de Larense hei in hun schorten vervoeren. Onbekend is wat zij fout gedaan hadden om deze straf te verdienen. Zij mochten pas stoppen als de berg opgeworpen was. Een meer waarschijnlijke, daardoor ware, verklaring is dat de berg het restant is van een stuwwal, die in de laatste ijstijd ontstond door kruiend ijs.

Moeras

De omgeving was moerassig, het verschil tussen water en land was nauwelijks zichtbaar. Dat was geen ideale plaats om te wonen. De berg was een veiliger plek, een toevlucht bij hoog water.

En een plaats om dichtbij de hemel te zijn. Al in de tiende eeuw bouwde men er een kapel, gewijd aan de vroeg-christelijke missionairis Willibrord en waarschijnlijk gemaakt van hout.

In de twaalfde eeuw maakte de kapel plaats voor een stenen kerk, gebouwd met tufsteen uit de Eifel. Toren en schip verzezen in romaanse stijl. Twee eeuwen later kwam er een koor, in vroeg-gotische stijl.

Hele klim

De kerk staat er prachtig, verheven boven het omringende landschap, en biedt ruimte aan een levendige gemeente. Maar voor de kerkgangers

is het op zondagochtend wel een hele klim, via een stenen trap omhoog. Vooral als je slecht ter been bent en nog afgezien van de moeite die dragers moeten doen, als zij tijdens een begrafenis op het omringende kerkhof een kist naar boven moeten dragen.

Hiervoor werd een moderne oplossing gevonden. Onderaan de berg staat aan de Kerkstraat een rijtje huizen, die in bezit zijn bij de diaconie van de protestantse gemeente. In het pand op nummer 38 werd een lift geplaatst, die je een paar meter hoger brengt waarna de ingang van de kerk niet hoog of ver en haalbaar is.

Het is geen grote lift, er is plaats voor circa vier gelovigen. Er past met wat passen en meten een scootmobiel in. Er kan dan niemand meer bij.

Boeddhisme

Een kerk op de berg, een tempel in de polder: in de droogmakerij Horstermeer, net buiten het dorp, staat aan de Horster Middenweg het 'Mahamevnawa Buddhist Monastery'. In een omgebouwde boerderij is hier een tempel en klooster gevestigd voor boeddhisten uit Sri Lanka. Er wonen vier monniken, tweehonderd mensen zijn met de tempel verbonden. Wekelijks komen er vijftig tot zestig mensen mediteren.

In 2017 werd het gebouw overgenomen van Vietnamese boeddhisten die verhuisden naar een groter onderkomen in Almere.

Kerk&co. Hart voor uw kerk

Met meer dan 7000 kerkgebouwen en meer dan 3500 kerktorens hebben we een rijkdom aan religieuze gebouwen in Nederland. Maar elke kerkrentmeester en elke parochiebestuurder weet dat deze rijkdom soms ook als een last kan voelen.

Kerk & Co ontzorgt en zoekt samen met u naar een duurzame en betekenisvolle toekomst van uw kerkgebouw. We ontdekken graag met u wat passende mogelijkheden zijn voor uw gebouw en locatie.

Kerk & Co. Experts in religieus vastgoed

Neem geheel vrijblijvend contact op:
085 - 0733057, info@kerkenco.nl of
bezoek onze website www.kerkenco.nl

Gemeente: www.kerkopdeberg.nl
Boeddhistische tempel: www.boeddhisme.nl

Alblasserdam

De Gereformeerde Gemeente in Nederland in Alblasserdam werkt verder aan plannen voor een nieuw kerkgebouw.

De gemeenteraad in het dorp verleent volledige medewerking. De kerkelijke gemeente worstelt al jaren met een te kleine ruimte, zowel voor de erediensten als voor verenigingsleven. Er is grond aangekocht, waar een gebouw moet vrijrijzen met 1500 zitplaatsen. Ook komen er, op hetzelfde terrein, vijftig woonzorgappartementen voor een instelling voor mensen met een beperking. Op de huidige plek van de kerk vervalt de religieuze functie en komen waarschijnlijk appartementen.

Amstelveen

De Nederlandse Gereformeerden in Amstelveen hielden eind juni hun laatste dienst.

Hun Immanuëlkerk wordt verkocht aan de Korean Reformed Church. Deze Koreaanse gelovigen huren het gebouw als sinds 1980. Reden voor de Nederlands Gereformeerden om te sluiten, is vergrijzing en het niet meer kunnen voorzien in de ambten. Het gebouw blijft door de verkoop wel functioneren als christelijk gebedshuis.

Apeldoorn

De Doopsgezinde Vermaning aan de Paslaan in het centrum van Apeldoorn is verkocht.

Het aantal leden was zo klein geworden en de gemiddelde leeftijd zo hoog dat de gemeente het gebouw niet langer kon blijven gebruiken. De Apeldoornse doopsgezinden zullen vanaf nu voorlopig samenkomen in een kapel achter de protestantse Julianakerk

aan de Deventerstraat. De Oecumenische Basisgemeente Apeldoorn, die de Vermaning huurde voor haar maandelijkse vieringen, vond onderdak in de vrijzinnige Regentessekerk. De kerk is verkocht aan een vastgoed-ontwikkelaar die in Apeldoorn meer panden bezit, de toekomstige bestemming is nog niet bekend.

Arnhem

Een zorgorganisatie kocht onlangs het Karmelietessenklooster Nazareth in Arnhem.

Het klooster krijgt een nieuwe bestemming als woon- en dagbestedingslocatie voor mensen met een verstandelijke beperking. Het klooster is de laatste, authentiek functionerende ‘karmel’ van de orde van de karmelietessen in Nederland. De huidige bewoonsters verhuizen naar Oirschot.

Barneveld

De hersteld hervormde gemeente Barneveld en omstreken heeft een extra gebouw nodig.

De gemeente kerkt sinds 2011 in de Pniëlkerk, een gebouw met zo’n 750 zitplaatsen. Dat is te klein voor de 1800 leden tellende gemeente. Nu zijn er in een kerkgebouw vier diensten per zondag. De gemeente groeit stevig dankzij natuurlijke groei, hersteld hervormden van elders die naar Barneveld verhuizen en overkomende leden van andere

plaatselijke kerken. Elders in Barneveld zou een tweede gebouw moeten komen voor een tweede wijkgemeente. Een andere optie is uitbreiding

van het huidige gebouw, zolang er nog geen tweede gebouw is. Er wordt nog druk vergaderd over beide plannen.

Brummen

De Gelderse gemeente Brummen is vier monumenten rijker.

Het college van burgemeester en wethouders wezen onlangs vier kerken aan als monument. De kerken staan in Brummen zelf en in het nabijgelegen Eerbeek. Met de monumentenstatus zijn de gebouwen beter beschermd. Verbouwen, verplaatsen of slopen kan niet zonder een vergunning.

Capelle aan den IJssel

De kerk van de Gereformeerde Gemeente in Capelle aan den IJssel-Middelwatering ondergaat een grondige verbouwing.

Doelstelling is het gebouw toekomstbestendig te maken, door aanleg van andere technische installaties. Ook wordt de uitstraling aan de binnenkant aangepakt met een nieuwe preekstoel, nieuwe kerkbanken en nieuwe kleuren. De gemeente vindt tijdelijk haar onderdak in een plaatselijke hervormd kerkgebouw.

Den Helder

De Protestantse Gemeente in Den Helder stoot haar Vredeskerk af.

De gemeente houdt daarna alleen de Bethelkerk nog over als gebedshuis. In eerste instantie was er sprake van koop van de Vredeskerk door de burgerlijke gemeente. Die zag daar later van af. Inmiddels meldden zich diverse gegadigden voor de Vredeskerk.

Deventer

In de voormalige Grote Synagoge van Deventer huist nu een poolcentrum.

De sjoel dateert uit 1892 en deed tot in de oorlogsjaren dienst als Joods gebedshuis. Tijdens de oorlog werden vele Joodse inwoners van Deventer vermoord in de concentratiekampen. Het gebouw was daardoor te groot. Bijna 6 decennia werd de synagoge gebruikt door de Christelijk Gereformeerde Kerk. Deze gemeente fuseerde met de vrijgemaakten en Nederlands gereformeerden, waarmee het gebouw overbodig werd. Een tijd lang werd er daarna door een Joodse gemeente nog sabbat gehouden, in 2018 kwam het gebouw leeg te staan. Met de kennis van nu bleek geen andere keus mogelijk dan er een biljartcentrum van te maken.

Dinteloord

De Gereformeerde Gemeente van Dinteloord heeft een nieuw dak.

Het oude dak was voorzien van asbesthoudende leien, die lekten. Op het dak liggen nu natuurstenen leien. Onder de leien ligt een pak isolatie, wat energetisch de nodige voordelen oplevert. Ook wordt er nieuwe ventilatie aangebracht en krijgt de binnenkant van het gebouw een schilderbeurt.

Heerde

In Heerde verrijst een nieuw kerkelijk centrum.

De plaatselijke hervormde gemeente

heeft opdracht gegeven voor de bouw. De kosterswoning viel ten prooi aan de sloopkogel, waarmee op die plek ruimte ontstond voor een nieuw centrum. De planning is dat het gebouw begin volgend jaar in gebruik kan worden genomen.

Holwert

De Gereformeerde Kerk in Holwerd wordt ingrijpend gerestaureerd.

De kerk krijgt een nieuwe bestemming, een deel wordt museum en in een ander deel komen appartementen voor recreatieverhuur. De toren wordt een uitkijkpunt, onder andere om in de nachten sterren te kijken. De totale kosten van restauratie en herbestemming bedragen €1.985.025,-. Het Waddenfonds draagt ruim 8 ton bij aan de restauratie van het godshuis. De kerk dateert uit 1933 en is gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School. Het gebouw werd in 2014 aan de eredienst onttrokken en in 2021 verkocht.

Hollandscheveld

De hervormde gemeente van Hollandscheveld renoveerde haar kerkgebouw.

Met hulp van vele vrijwilligers is het gebedshuis nu klaar voor de toekomst: gasloos, voorzien van een warmtepomp en zonnepanelen. De kerkelijke gemeente maakte gebruik van de subsidieregeling Dumava.

Huizen

De toren van de Oude Kerk in Huizen wordt gerestaureerd.

De toren is, zoals in vrijwel alle gemeentes in Nederland, eigendom van de burgerlijke gemeente. Tijdens de restauratie wordt het voegwerk aangepakt, metselwerk vervangen en krijgt het dak nieuwe leien. Eind deze zomer zijn de werkzaamheden afgerond.

Houten

De gemeente Houten pleegt onderhoud aan haar kerktorens.

Het gaat om drie torens, in Houten zelf, in Schalkwijk en Tull en ’t Waal. De torens zijn alle drie eigendom van de burgerlijke gemeente, die het onderhoud voor haar rekening neemt.

Kampen

De gemeente Kampen is twee monumenten rijker.

Het college van burgemeester en wethouders in de Hanzestad wees de voormalige hervormde kerk in Grafhorst en de hervormde kerk in Kamperveen aan als monument. In Grafhorst doet het gebedshuis nu dienst als multifunctioneel dorpshuis, Kamperveen is nog steeds in gebruik als kerk.

Maasbommel

De Rooms-katholieke kerk in Maasbommel krijgt een nieuwe bestemming als zorglocatie.

Enkele dorpsbewoners kochten het gebouw, een rijksmonument uit 1869. De laatste viering was eind 2022. De nieuwe eigenaren

hebben al zorgervaring in de buurt opgedaan. De kerk stond te koop voor 450.000 euro.

Mijdrecht
Het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Mijdrecht wordt opgeknapt.

Eerst zal de buitenkant een flinke renovatie ondergaan: dakisolatie, nieuwe dakgoten en nieuw houtwerk op het dak. Deze werkzaamheden vinden deze zomer plaats. Volgend jaar ondergaat ook de kerkzaal zelf een metamorfose.

Moerkapelle
Sinds deze zomer heeft de Hersteld Hervormde Gemeente van Moerkapelle een eigen gebouw.

Het gebouw is een voormalige aula nabij de begraafplaats. Na de wisseling van eigenaar eind vorig jaar is het gebouw (door vrijwilligers) geschikt gemaakt voor gebruik tijdens de eredienst. De kerkelijke gemeente stelt wanneer gewenst het gebouw ook ter beschikking als locatie voor begrafenisplechtigheden.

Nijverdal
Kerkgebouw Het Centrum, van de protestantse gemeente Nijverdal, ondergaat komend jaar een flinke verbouwing.

Tijdens de werkzaamheden wordt er meteen verduurzaamd. De kerkelijke gemeente verkoopt een ander kerkgebouw en een zalencentrum. Het Centrum wordt na de ingreep multifunctioneel inzetbaar, met

350 zitplaatsen in de kerkzaal. Voor grotere groepen is de kerkzaal uit te breiden met nog eens 150 pekken.

Oosterhesselen
De hervormde gemeente in Oosterhesselen is niet langer eigenaar van haar kerkgebouw.

Het godshuis wordt eind 2025 overgedragen aan Stichting Het Drentse Landschap. Vanaf dat moment neemt de Stichting Oude Drentse Kerken (onderdeel van Het Drentse Landschap) het groot onderhoud voor haar rekening. Een lokale stichting zorgt voor beheer en exploitatie. Het waarom laat zich raden, zoals op meer plekken in ons land: een dalend ledental en weinig beschikbare vrijwilligers. Het gebouw blijft wel in gebruik bij de kerkelijke gemeente Oosterhesselen. De hervormden van Oosterhesselen fuseren, als

het goed is, eind 2025 met de Dalenaars. Het gebouw is gebouwd in de tweede helft van de vijftiende eeuw.

Wageningen
De Gereformeerde Gemeente in Wageningen opent na de zomer een ontmoetingshuis in de stad.

Het pand, gelegen aan de Bevrijdingsstraat, wordt opgeknapt. De openingsdatum is nog onbekend.

Westerlee
De Sint Joriskerk in Westerlee heeft een nieuwe houten spits.

De Groninger kerk wordt in meerdere fases

gerestaureerd: dak en constructie zijn al aangepakt, nu zijn toren en de binnenkant aan de beurt. Het orgel wordt in de toekomst gerestaureerd. Een lokale stichting maakt deze renovaties en restauraties mogelijk. Zij dragen zorg voor de financiële middelen, door onder ander subsidies aan te vragen. Het kerkgebouw wordt niet meer gebruikt voor erediensten, maar biedt plaats aan exposities, vergaderingen, voorstellingen, trouwpartijen en uitvaarten.

Zoetermeer
De gemeente Zoetermeer heeft een kerkelijk centrum gekocht.

Voor 445.000 euro wisselt De Oase, eigendom van de protestantse gemeente in Zoetermeer, van eigenaar. Het gebouw wordt voor 30.000 euro verbouwd, waarna het geschikt is om te verhuren als sociale en maatschappelijke ontmoetingsplek. De wijk waarin het gebouw staat, kampt met een tekort aan geschikte ruimtes voor sport en ontmoeting. Het gebouw diende van 2000 tot 2022 als kerkgebouw.

OUDE KERK
MAASLAND

Kerken hebben vandaag de dag niet enkel een religieuze functie. Ze worden ook ingezet voor culturele, maatschappelijke en kunsthistorische evenementen. Wij adviseren u graag bij uw keuze voor meubilair tijdens alle waardevolle momenten in uw kerk.

Hét streamingplatform met een hart voor kerken

1900

kerken
aangesloten

25.000

uitzendingen
per maand

800.000

unieke gebruikers
per maand

Voordelen voor de kijker

- gemakkelijk in gebruik
- kosteloos kijken en luisteren
- live en on-demand
- app (voor iOS en Android)
- ook via Chromecast of settopbox op je eigen tv

Voordelen voor de kerk

- overzichtelijk platform
- één abonnement; maandelijks aanpasbaar
- onbeperkt aantal gebruikers en accounts
- kijk- en luistercijfers inzichtelijk
- gratis 30 dagen uitproberen